

relevant

geloof / kerk / mens / maatschappij
bisdom Antwerpen/ mei-juni 2018

Vrienden uit het land van de Bijbel

MGR. BONNY
OVER SYRIË

MOR POLYCARPUS PLEIT
VOOR ONTMOETING

BAROK IN A: DOOR DE
GOTISCHE SCHIL BIJTEN

WELSPREKENDHEID
IN DE KERK

Relevant - Nummer 3
TWEEMAANDELIJKS
Mei-juni 2018

Afgiftekantoor 2099
Antwerpen X - P 914402
www.relevant-bisdomantwerpen.be

› *Begin februari trok mgr. Bonny alleen dwars door Syrië. Hij bezocht er vrienden die hij overhield aan zijn vorige taak als verantwoordelijke in Rome voor de oecumenische contacten met het Midden-Oosten. „Toen ik bisschop werd in Antwerpen, sloeg ik die bladzijde om qua werk, maar niet in mijn hart. Ik wilde de mensen ginds nabij zijn, als teken van vriendschap en verbondenheid. Dat waardeerden ze enorm.” Van links naar rechts: Op de foto met jonge medewerkers van Caritas, overal en altijd gastvrij ontvangen, vieren op Aswoensdag, luisteren naar verhalen in het verwoeste Aleppo.*

© Mgr. Johan Bonny

INHOUD

Woord van de bisschop	3
De wereld in ons bisdom: het Midden-Oosten en Egypte	4
Amandus Internationaal: Paulus Sati	11
Waarvandaan komt de melk?	12-13
En toen weerklonk de taal van Christus	14
De kracht van de DPR	15
Barok in Antwerpen	16-17
Groep in de kijker: Intercultureel vieren	18
Estafette: Magda Geudens uit Egypte	19
De kiosk	20
Lerenslang: Welsprekendheid in de Kerk	22
Doorkijk: Rare vogel	23
Jongerenkatern	24
Was jij bij 'De Passie'?	26
Het voorval	28

COLOFON

Relevant, het diocesane magazine van het bisdom Antwerpen, verschijnt tweemaandelijks. Verantwoordelijk uitgever is Olivier Lins, Schoenmarkt 2, 2000 Antwerpen. Hoofdredactie: Ilse Van Halst
Redactieraad: Johan Govaerts, Ann Huber, Jan Kint, Olivier Lins, Thijs Van den Brande, Saskia van den Kieboom, Laurens Vangeel, Lea Verstricht, Bart Willemen
Redactie: **Relevant**, Groenenborgerlaan 149, 2020 Antwerpen, 03 287 35 83, relevant@bisdomantwerpen.be, www.relevant-bisdomantwerpen.be.
Abonnementen: Abonnementen **Relevant**, p/a Halewijnlaan 92, 2050 Antwerpen, 03 210 08 37, abonnementen.relevant@kerknet.be.
Een jaarabonnement kost 20 euro. Jongeren betalen 10 euro. Abonnees in het buitenland betalen 40 euro. Een steunabonnement kost 50 euro. Abonneren kan op IBAN: BE45 7350 3165 1589, BIC: KREDBEBB van vzw Bisdom Antwerpen – **Relevant** met duidelijke vermelding van naam en adres voor wie het abonnement bestemd is.

› *De Ethiopisch-orthodoxe Tewahedo Kerk in ons bisdom is klein, maar bruist van leven. Lees meer op blz. 8.*

© Frank Bahmüller

IS VREDE MOGELIJK?

Het is een van de vele ontroerende momenten tijdens de opvoering van het openluchtsppektakel 'De Passie' in Lier op Palmzondag. De verteller maakt een hedendaagse vertaling van het lijdensverhaal van Jezus. En stelt een aantal calamiteiten aan de kaak, in een retorische vraag

waarop ze geen antwoord verwacht. Zo klinkt het: "Is er dan geen vrede mogelijk op aarde?" Nee, berusten alle toeschouwers in de stilte die volgt. "Ja", klinkt een kinderstem zacht maar overtuigd in mijn buurt. Enkele mensen draaien verrast het hoofd om en glimlachen. Anders dan de menigte die zwijgend instemt, antwoordt het kind recht uit het hart. En dat 'ja' weerklinkt als een sprankel hoop. Een sprankel hoop dat vrede mogelijk is tussen volkeren, tussen geloofsovertuigingen, tussen elkaar. Ook in Syrië, waar onze bisschop op z'n eentje heen trok om zijn vrienden in het geloof en de mensen ginds een hart onder de riem te steken. Zijn verhaal lees je in dit nummer van *Relevant*.

In onze reeks over buitenlandse christelijke gemeenschappen in ons bisdom schetst mgr. Bonny met welk rugzakje christenen vanuit het Midden-Oosten en Egypte naar hier komen. Mor Polycarpus, metropoliet van het Syrisch-orthodoxe aartsbisdom in Nederland, pleit om het geloofsverhaal, dat vandaag in het Westen in de marge gedruwd wordt, terug 'relevant' te maken, in ons denken, ons discours, de architectuur, het onderwijs ...

Verder maken we de balans op van de Diocesane Pastorale Raad, blikken we terug op 'De Passie' en bijten we door de gotische schil van de kerkarchitectuur in Antwerpen op zoek naar barokke parels. Zoek je mee?

Ilse Van Halst

© Mgr. Johan Bonny

HET LAND VAN DE BIJBEL

Het land van de Bijbel valt ongeveer samen met de kaart van het Midden-Oosten. Het was een gebied vol steden en wegen. De regio functioneerde als een gigantisch 'rondpunt'. Alle handel tussen het Oosten en het Westen passeerde erlangs. Alle machtige heersers lieten er hun oog op vallen. De Babyloniërs, de Perzen, de Grieken, de Romeinen, de Byzantijnen, de Mammelukken, de Turken, de Kruisvaarders, de Arabieren: beurtelings stuurden ze hun legers daarheen. In de plooiën van deze regio vestigden zich tal van christelijke gemeenschappen. Ze moesten telkens leven met nieuwe heren en nieuwe wetten. Na een tijd van ontplooiing en bloei werden ze al snel een minderheid in hun eigen regio. Ze raakten gewoon aan onzekerheid, bedreiging en vervolging. In de voorbije eeuw verlieten steeds meer christenen het Midden-Oosten. Het waren meestal pijnlijke gebeurtenissen die hen daartoe bewogen. Ze trokken vooral naar Europa, Noord- en Zuid-Amerika en Australië.

Christenen uit het Midden-Oosten kwamen in verschillende golven bij ons aan. Na de Armeense genocide (1915) bouwden tal van Armeense christenen een nieuw bestaan bij ons op. In dezelfde tijd en om dezelfde reden vestigden ook vele Syrische christenen zich bij ons.

Na de Islamitische Revolutie van 1975 in Iran ontvluchtten vele christenen of kandidaat-christenen dat land. Velen van hen kwamen bij ons terecht. Ze werden gevolgd door een groot aantal Chaldeeuse en Syrische christenen: een eerste golf vanaf de jaren 1980 ten gevolge van de strijd in Zuid- en Oost-Turkije tussen Koerden en Turken, een tweede golf vanaf 2003 wegens de oorlog in Irak, en een derde golf vanaf 2014 door de oorlog in Syrië. Slachtoffer van pesterijen en aanslagen trokken vele Koptische christenen in de laatste decennia weg uit Egypte. Ook bij ons stichtten zij nieuwe gemeenschappen. Evenzo verging het een behoorlijk aantal christenen uit Ethiopië en Eritrea: ook zij kwamen hier terecht op de vlucht voor herhaald oorlogsgeweld in hun thuisland.

Uiteraard zijn niet alle christenen uit het Midden-Oosten hier aangekomen als vluchtelingen. Velen kwamen hier wonen om reden van studie, arbeid, handel of gezin. Ze bekleden vaak belangrijke functies in het academische, artistieke, financiële of economische leven van ons land. Omwille van de Franse taal vestigden velen onder hen zich traditioneel liever in Brussel of Wallonië dan in Vlaanderen. Daarin lijkt een kentering gekomen. Ook Vlaanderen mag vandaag velen onder hen

ontvangen. We kunnen er enkel wel bij varen: een Syrische kleermaker, een Armeense juwelier, een Egyptisch en een Ethiopisch restaurant (let wel: erg *hot!*), een Chaldeeuse verpleegkundige, een Iraakse taxichauffeur: ik kom ze allen tegen, bij mij in de buurt.

Christenen uit het Midden-Oosten vragen niet alleen gastvrijheid. Ze hebben ons ook iets te vertellen. Vooral: ze kunnen ons met beide voeten op de grond zetten. Ze kunnen inbeeldingen of wensdromen uit ons hoofd verdrijven. Ze kunnen realistisch vertellen over de dreiging van religieus extremisme, met name uit islamitisch-fundamentalistische hoek. De geschiedenis heeft hun op dat punt uitermate argwanend gemaakt. Ze kunnen ontroerend vertellen over hun trouw aan het gebed en de liturgie van de Kerk, als houvast doorheen troebele tijden. Ze kunnen hartelijk vertellen over hun kinderen en kleinkinderen, al leven die aan de andere kant van de wereld. Het zijn bovendien bijzonder gulle gastheren en gastvrouwen: voor vrienden zetten ze alles op tafel. Ik kan ervan meespreken! Het voelt zo goed om samen met hen christen te mogen zijn in Antwerpen.

+ Johan Bonny

© Mgr. Johan Bonny

© Mgr. Johan Bonny

© Mgr. Johan Bonny

✠ Mgr. Bonny te midden van het puin in Aleppo. "Het lijkt een grote lege vlakte, maar ik sta hier in het hart van de stad, als het ware op de Groenplaats van Antwerpen. Die berg stenen zou dan zijn wat rest van onze kathedraal, de palm nog een eenzame boom van de vele die vroeger het plein sierden. Zo goed als alles is weggevaagd. Het illustreert de enorme verwoesting die je overal in Syrië aantreft."

© Mgr. Johan Bonny

DE WERELD IN ONS BISDOM: HET MIDDEN-OOSTEN EN EGYPTE

WIE ZIJN DE BUITENLANDSE CHRISTELIJKE GEMEENSCHAPPEN UIT HET MIDDEN-OOSTEN EN EGYPTE IN ONS BISDOM? HOE ONTHALEN WE HEN? HOE INTEGREREN ZIJ? HOE SCHRIJVEN WE SAMEN AAN HET CHRISTELIJKE VERHAAL?

DICHTER BIJ HET BIJBELSE LAND

Over de toekomst van de christenen in het Midden-Oosten hangen steeds meer donkere wolken. In tal van landen hebben de christenen de laatste hoop zo goed als opgegeven. Dat geldt voor Turkije, Irak, Iran, Syrië en de Palestijnse gebieden. In enkele landen beschikken ze nog over een leefbare minderheid, zoals in Libanon, Egypte of Jordanië, hoewel ook in deze landen – vooral in Egypte – steeds vaker aanslagen tegen christenen gericht zijn. Wie tot een tiental jaren geleden nog geloofde in een toekomst voor de christenen in deze regio, helt steeds meer over naar het kamp van de twijfelaars. Hopelijk krijgen ze ongelijk en verschijnen voor de christenen nog nieuwe vooruitzichten aan de horizon. Echter, het is al voorbij vijf voor twaalf.¹

Mgr. Johan Bonny

Wat hebben de christenen in het Midden-Oosten gemeen? Om te beginnen behoren ze allen tot een kerkgemeenschap met een eigen etnische of culturele achtergrond. De Armeense, de Syrische, de Maronitische, de Chaldeeuwse, de Griekse christenen: allen komen ze uit een welbepaalde historische bakermat, hebben ze hun culturele gewoonten meeegenomen, vieren ze de liturgie volgens bijzondere rituelen en tradities, en beschikken ze over hun eigen kerkelijke hiërarchie. Dankzij deze etnische verbondenheid hebben ze eeuwenlang kunnen overleven als verspreide minderheden in grote niet-christelijke rijken. Vandaag, verspreid over heel de wereld, blijven deze etnische banden hun 'levensverzekering'. Immers, volgens deze etnische lijnen blijven families en geloofsgemeenschappen elkaar steunen. Na zoveel ontgoochelingen hebben ze meer vertrouwen behouden in hun 'etnische netwerken' dan in de internationale gemeenschap. Jammer, maar ik kan ze geen ongelijk geven.

Vervolgens is het belangrijk te beseffen dat deze christelijke gemeenschappen een eindeloze reeks van vervolgingen en verhuizingen achter

de rug hebben, tot in het recente verleden. Zoals je de Joodse gemeenschap niet kan begrijpen zonder de Shoah, kan je de christenen uit het Midden-Oosten niet begrijpen zonder hun dramatische voorgeschiedenis. Ten gevolge van pesterijen, vervolgingen en genocides wonen de meeste christenen in het Midden-Oosten al lange tijd niet meer in hun historische bakermat. Sinds de Armeense genocide van 1915 – waarbij tussen één en anderhalf miljoen Armeense christenen het leven lieten – wonen deze christenen niet meer in het huidige Oost-Turkije, maar in buurlanden als Syrië en Libanon. Na een gelijkaardige genocide in dezelfde periode – waarbij tussen 150.000 en 300.000 Syrische christenen omkwamen – wonen zij niet meer in het huidige Zuid- en Oost-Turkije, maar in buurlanden, voornamelijk in Irak en Syrië. Wegens opeenvolgende militaire conflicten zijn de meeste Chaldeeuwse christenen weggetrokken uit de regio: eerst uit Zuid-Oost-Turkije, dan uit Irak en nu uit Syrië. Zo kunnen we doorgaan. Wat is vandaag voor christenen de gemeenschappelijke conclusie? Dat elke poging om te herbeginnen in een ander land van het Midden-Oosten vroeg of laat gedoemd is om te mislukken.

Deze conclusie is des te pijnlijker omdat de christenen zich in het verleden sterk de zaak van de Arabische cultuur en de Arabische ontvoogding hebben aangetrokken. 'Arabisch' is niet synoniem aan moslim. Er bestaat immers ook een Arabische christenheid. Dat vergeet men te snel. De meeste christenen spreken de hoofdtal van de regio: het Arabisch. Ze behoorden zelfs tot de eerste drukkers en uitgevers van Arabische literatuur. Maatschappelijk stonden ze absoluut niet aan de zijlijn. In de Arabische vrijheidsstrijd tegenover het Westen kozen zij de kant van hun Arabische volksgenoten. In taal en letterkunde, wetenschap en handel, economie en diplomatie vervulden ze belangrijke functies, in dienst van hun land. Over hun etnische verschillen heen werkten ze mee aan de opbouw van een 'Arabische cultuur' en een 'Arabische christenheid' in het Midden-Oosten. Nog steeds delen ze alle Arabische gevoelens tegenover wat zij als schromelijk onrechtvaardig ervaren: de houding van Israël tegenover het Palestijnse vraagstuk, de uitermate partijdige inmenging van Amerika, de regionale tegenstelling tussen landen met veel olie en weinig volk ('onze vrienden' voor het Westen, over wie niets kwaads) en landen met weinig olie en veel volk ('onze vijanden' voor het Westen, over wie niets goeds), de ongecontroleerde tegenstellingen tussen islamitische groepen en bewegingen. Voor heel de regio zou de implosie van deze 'Arabische christenheid' een grote culturele en maatschappelijke verarming betekenen.

Ondertussen zijn vele christenen uit het Midden-Oosten naar 'het Westen' uitgeweken. Enerzijds zijn ze dankbaar voor de kansen die ze in hun nieuwe gastland krijgen. Ze integreren vlot in het sociale leven, hun

¹ Voor meer informatie over de christenen in het Midden-Oosten: Gabriel Quicke, *Spirituele verkenning van de christenen in het Midden-Oosten. Veraf of dichtbij?*, Uitgeverij Gompel & Svacina, Oud-Turnhout, 2018.

© Mgr. Johan Bonny

- Boven: Mgr. Bonny bij het graf van de vermoorde Nederlandse pater Frans van der Lugt, in de binnentuin van het jezuïetenhuis in Homs; en met een zuster van Les sœurs de Saint-Joseph de l'Apparition op bezoek in het ziekenhuis Saint-Louis in Aleppo.
- Onder: De prachtige soek van Aleppo, die gonsde van bedrijvigheid, is totaal vernield. Een lange rij wachtenden bij de voedselbedeling van Caritas. Mgr. Bonny op stap met medewerkers van Caritas in de straten van Aleppo.

© Mgr. Johan Bonny

© Mgr. Johan Bonny

© Mgr. Johan Bonny

kinderen kunnen best mee op school, ze wagen hun kans in het beroepsleven en durven risico's te nemen. Voor de plaatselijke christelijke gemeenschap zijn ze een verrijking en een versterking. Anderzijds staan ze in het Westen voor nieuwe vragen en uitdagingen. Ik zet er enkele op een rij.

Vooreerst kijken vele christenen uit het Midden-Oosten verbaasd op wanneer ze bij ons aankomen. Eeuwenlang hebben ze moeten opkomen voor hun geloof. Ze hebben vervolgingen en genocides doorstaan. Al die tijd keken ze met bewondering op naar het 'christelijke Westen'. Echter, wanneer ze hier aankomen, blijkt van geloof en kerkelijkheid vaak weinig meer te merken. Ze begrijpen niet waarom juist die vrije en zelfbewuste westerlingen amper nog over hun godsdienst durven te spreken of ervoor durven op te komen. Voor wie of wat zijn die westerlingen zo bang? Welk onzichtbaar spook hangt hier in de lucht? Bovendien doet het hun pijn dat zij als christenen over dezelfde kam geschoren worden als alle andere vluchtelingen en te lijden hebben onder dezelfde vrees voor en weerstand tegen vreemdelingen. Het moet gezegd: vele christenen uit het Midden-Oosten trekken doelbewust aan ons land voorbij om zich te vestigen in andere landen van Europa of Amerika. Dat is vooral jammer voor onze samenleving. Het zijn evenveel gemiste kansen.

Vervolgens worstelen vele christenen uit het Midden-Oosten met de geografische verspreiding van hun familie. Het is geen uitzondering, maar de regel: twee broers wonen in Antwerpen, een zus in Parijs, een oom in Zweden, nog een broer in Brussel, een andere zus in Amerika, grootvader woont nog in Aleppo. Ondertussen spreken de kleinkinderen in elk land een andere taal: Engels, Frans en Nederlands. WhatsApp is hun dagelijkse middel van communicatie. Elkaar bezoeken vraagt veel tijd en geld. Ze kijken op geen kilometer. De etnische, religieuze en familiale verbondenheid is groot, maar hoelang zal die hun geografische versnippering overleven? Het aanzuigeffect van onze culturele 'gemene deler' is groot. In hun aanvoelen moeten zij vooral 'meedoen met anderen', terwijl wij vooral 'onzelf willen zijn'! Deze tegenstrijdigheid voelen zij beter aan dan wijzelf.

Tot slot kijken christenen uit het Midden-Oosten met grote verwachtingen naar ons. Doorheen de eeuwen was de Kerk voor hen zowat de enige zekerheid en toeverlaat. Bezettende volken en politieke regimes wisselden elkaar af. Telkens kwamen nieuwe heren met nieuwe wetten. Alleen de Kerk bleef meetrokken met het volk, waarheen het ook moest vluchten. Gelovigen kenden de zwakte van hun Kerk en haar leiders, maar wisten tegelijk dat zij hen niet zou loslaten. Wat verwachten deze christenen nu van ons? Om te beginnen dat we hen verwelkomen voor wat ze zijn: onze broers en zussen in de kerkgemeenschap, met dezelfde rechten en dezelfde plichten. Ze komen niet als vreemden in onze Kerk, maar als gelijkwaardige leden van het Lichaam van Christus. Bovendien hopen ze een waardige plek te vinden om te bidden en liturgie te vieren in hun eigen taal en volgens hun eigen ritus. Gezien het hoge aantal kerken met een te lage bezetting, kunnen wij hun deze plek best bieden. Tot slot verlangen ze ernaar een bijdrage te leveren aan de opbouw van onze kerkgemeenschap. Graag willen ze actief meewerken aan de toekomst van onze kerkgemeenschap, die voortaan ook hun kerkgemeenschap is. In ons bisdom willen we aan deze drie verwachtingen tegemoetkomen, zowel in het Vicariaat Antwerpen als in het Vicariaat Kempen.

De christelijke mozaïek in onze regio zou niet volledig zijn zonder de christenen uit het Midden-Oosten. Zij kunnen ons wat dichterbij brengen bij het Bijbelse land vanwaar het Evangelie ooit de oversteek naar onze noordelijke contreien heeft gemaakt. Wij kunnen voor hen een ruimte scheppen van herwonnen vertrouwen en zelfontplooiing.

© Ilse Van Halst

© Ilse Van Halst

› Abouna Moussa

› Helpende handen dragen de onderdelen van de iconostase binnen in de Sint-Marcuskerk in Berchem.

ZONDER LIEFDE KUN JE NIET LEVEN

Begin maart was het twee jaar geleden dat abouna Moussa tot priester werd gewijd van de Egyptische Koptisch-orthodoxe Kerk in België. Een Kerk die groeit en bloeit. En dit is onder meer te danken aan deze ondernemende pastoor uit Grobbendonk. 'Abouna' is Koptisch voor 'pastoor'. Zijn eerste werk was het opknappen van de kleine maar lieflijke Sint-Marcuskerk in de Cameliestraat 5 in Berchem en het inrichten van de kerk Sint-Jan Evangelist in Wilrijk waar de gemeenschap na overleg met het bisdom Antwerpen sinds vorig jaar onderdak vindt. "Schilderen, betegelen, ... alles deden we zelf", klinkt het trots. "Wie kon, stak een handje toe." Het resultaat mag er wezen.

Ilse Van Halst

Zo'n honderdtwintig gezinnen wonen de vieringen van de Egyptische Koptisch-orthodoxe Kerk in Antwerpen bij. "Sommigen komen uit Zeeland, anderen uit Essen of Kalmthout en zelfs uit Hasselt. Behalve in Antwerpen vieren we ook in Leuven, in Brussel en sinds kort in Kortrijk. De Koptisch-orthodoxe gemeenschap in ons land telt zo'n 250 tot 300 gezinnen. We vallen onder de verantwoordelijkheid van de Egyptische Koptisch-orthodoxe Kerk in Nederland."

Zoals de meeste Kopten kwam ook Ehab Soror, de burgerlijke naam van vader Moussa, uit Egypte naar ons land op zoek naar werk en een beter leven. De eerste Kopten kwamen zo'n dertig jaar geleden hierheen, de laatste vijf jaar komen meer jonge gezinnen naar hier, op de vlucht voor de verdrukking door de Moslimbroeders in Egypte. Soror, gehuwd en vader van twee, engageerde zich meteen in de Koptische Kerk, als misdienaar en als lesgever. De stap naar priester volgde enkele jaren geleden.

Investeert hij nu vooral in zijn gemeenschap, volgend jaar wil de Koptisch-orthodoxe herder initiatieven opstarten om contacten te leggen met de Vlaamse gelovigen. "Nu al komen sommigen een kijkje nemen. Ze zien

dat hier leven is en zijn nieuwsgierig. Iedereen is welkom", nodigt hij uit.

"Onze vieringen duren heel wat langer dan een katholieke mis. We starten de avond tevoren al. Vanaf middernacht vasten we tot na de viering. Vanaf 9 uur komt iedereen samen in de kerk, om half tien beginnen we met het wierookgebed, daarna de misviering met lezingen. Dat is het spirituele voedsel voor onze gelovigen. We vieren volgens de Koptisch-orthodoxe traditie, in het Koptisch, het Arabisch en ook in het Nederlands (zaterdag in Wilrijk), omdat de nieuwe generatie die hier geboren is opgroeit met het Nederlands. Tijdens de viering worden de teksten geprojecteerd op een scherm in de drie talen bij wijze van hulp. In het liturgisch misboek staan de drie talen netjes naast elkaar, zodat iedereen kan volgen."

Na de dienst geeft Moussa Bijbelles aan de kinderen, wordt er samen gegeten, gesport en gespeeld. "Dat duurt *bekant* een hele dag. Voor een Koptische christen is de kerkgemeenschap zijn leven." En met een knipoog grapt hij: "Soms moet ik de mensen hier om vier of vijf uur weggagen, omdat mijn pastoorstaken me elders roepen."

Ons gesprek wordt geregeld onderbroken door gsm-oproepen. Ik versta er niets van, maar begrijp wel dat er iets belangrijks te gebeuren staat. "Als u nog een kwartiertje blijft, ziet u onze nieuwe iconostase", klinkt het opgetogen. "We lieten ze in Egypte vervaardigen, net als die van Wilrijk, ons altaar en de kerkbanken, met geld dat onze gelovige gemeenschap inzamelde. We krijgen geen subsidies van overheidswege en moeten voor alles zelf instaan."

En plots gonst het van de stemmen en wemelt het van mensen. De onderdelen van de iconostase komen aan en van alle kanten snellen sterke mannen toe om te helpen dragen. Wie niet kan blijven, komt langs met een doos eten voor de noeste werkers. De Koptisch-orthodoxe herder heeft niet overdreven. "Iedereen doet wat hij kan. We zijn één grote familie. Iedereen is met de ander begaan. Als iemand problemen heeft, zijn we er voor elkaar. Zo zijn we opgevoed. We luisteren naar wat Jezus van ons vraagt en doen ons best om daarnaar te leven. Hier voelen we de liefde van God en die liefde proberen we te beleven en uit te dragen." Hij vervolgt: "Ik heb het er moeilijk mee dat hier zo weinig mensen met God leven en naar God luisteren. Dat begrijp ik niet, want God is liefde. Als je je oren en ogen sluit voor de liefde, kun je toch niet leven?"

KLEIN MAAR VOL LEVEN

Er komen opvallend veel kinderen en jonge mensen naar de vieringen van de Ethiopisch-orthodoxe Tewahedo Kerk in de Heilige Damiaankerk aan het TPC in Antwerpen. “De Ethiopische bevolking is relatief jong en mensen maken vaak erg vroeg de overstek naar Europa”, klinkt de verklaring. De Ethiopisch-orthodoxe gemeenschap van Antwerpen telt ongeveer honderdvijftig volwassen gelovigen en zeventig kinderen.

Saskia van den Kieboom

De Ethiopisch-orthodoxe Tewahedo Kerk behoort tot de oriëntaal-orthodoxe Kerken, net als de Koptisch-orthodoxe Kerk. Deze Kerken beroepen zich enkel op de eerste oecumenische concilies en erkennen het Concilie van Chalcedon van 451 niet (zie *Relevant* maart-april, blz. 5). De Tewahedo Kerk gebruikt de Ge'ez-liturgie, een variant van de Alexandrijnse liturgie. Officieel wordt dat de 'liturgie van de Heilige Marcus' genoemd (n.v.d.r. de evangelist Marcus was de eerste bisschop van Alexandrië).

In grote lijnen kun je stellen dat steeds een ander verhaal centraal staat in de viering, naargelang de liturgische tijd van het jaar, legt Kassa Feleke Mezgebu uit, onder meer voorganger van deze gemeenschap in Antwerpen. “In een tijdsbestek van ongeveer drie uur wordt het verhaal, dikwijls vanaf de geboorte van Christus tot aan zijn verrijzenis verteld. Er wordt meditatief gezongen, maar er worden geen instrumenten gebruikt. Mannen en vrouwen dragen tijdens de liturgie witte kledij. Vrouwen bedekken tevens hun hoofd met een witte hoofddoek. De witte kleur symboliseert het wegwassen van de zonden tijdens de liturgie. Het betekent dat je je door God wil laten reinigen zodat je dicht bij Hem kan zijn.”

Net als in rest van de orthodoxe wereld bekleden iconen ook hier een belangrijke plaats in de liturgie maar ook in het dagelijkse gelovige leven. Heel wat gelovigen hebben thuis een eigen icoon. In tegenstelling tot katholieken, vereren ze geen beelden van heiligen. De Ethiopische Bijbel is uitgebreider dan de onze. Daarnaast zien wij Jezus als God en mens, terwijl de Ethiopisch-orthodoxe Kerk vooral de goddelijke natuur van Christus benadrukt. Dat wordt ook monofysitisme genoemd.”

De Ethiopisch-orthodoxe gemeenschap besteedt veel aandacht aan catechese en

Bijbelstudie, maar ook aan gemeenschapsvorming. “We vormen een hechte gemeenschap, waartoe ieder zijn steentje bijdraagt en helpt waar nodig, ook financieel”, zegt Mezgebu. Van deze onderlinge solidariteit, maar ook van de solidariteit tegenover de gemeenschap kunnen we nog een en ander leren. Worden gemeenschappen hechter wanneer ze in een minderheidspositie verkeren?

De grote uitdaging vandaag bestaat erin een ruimte te vinden om samen te vieren. “Twee keer per maand kunnen we terecht in de Heilige Damiaankerk bij het TPC, maar we zouden graag elke week samenkomen in een eigen kerkgebouw”, droomt Mezgebu luidop. “We zijn ook vragende partij voor een eigen lokaal voor catechese en andere activiteiten. Momenteel mogen we gebruik maken van het parochiecentrum van de kathedraal, waarvoor we erg dankbaar zijn. Voor grote feesten zoals Pasen en Kerstmis reizen we met de bus naar Amsterdam of Rotterdam waar grotere gemeenschappen van de Ethiopisch-orthodoxe Kerk samenkomen. Dat geeft een sterk gevoel van verbondenheid.”

"ELKE ONTMOETING VERANDERT ME"

“Het is Christus zelf die mij naar de anderen duwt”, zei Paolo Dall’Oglio, en in die zin vat hij heel veel samen.” Aan het woord is Barbara Mertens, sinds kort werkzaam bij TAU, een organisatie die de franciscaanse traditie wil uitdragen als een relevante spiritualiteit voor mensen en gemeenschappen vandaag. De weg naar deze opdracht loopt bij Barbara doorheen ontmoetingen hier en in Syrië, waar ze enkele maanden te gast was in het klooster waar ook pater Paolo woonde. En van waaruit deze laatste zijn geloof in de dialoog vormgaf, met moslim en ook met strijders van IS. Van die laatste ontmoeting is hij tot op heden niet teruggekeerd. Maar bij Barbara werkt het door tot op vandaag.

Lea Verstricht

Het begon op de dienst Inburgering van de stad Antwerpen. Met twee moslimcollega’s voerde Barbara er vaak intense gesprekken. “Ik was zelf zoekende en geboeid door wat islam en geloof voor hen betekende. Maar het bleef eenrichtingsverkeer. Ik kon geen antwoorden geven op hun vragen. Zo werd ik benieuwd naar mijn eigen wortels”, blikte ze terug. Ze besloot intercultureel management te studeren, waarbij een module spiritualiteit en zingeving hoorde. “Ik begreep niet altijd wat het kon betekenen, maar het kwam wel binnen. De nood aan bezieling in mijn eigen leven groeide. En in 2009, twee jaar voor de oorlog er begon, vertrok ik op stage naar Syrië. Daar, op die oeroude plek en in dat landschap, lukte het mij om verbinding te maken met de Bijbelse verhalen. De vieringen van de Goede Week bijvoorbeeld duren daar wel drie of vier uur, maar je ziet de ezel aankomen op Palmzondag. Met Goede Vrijdag zit je mee te rouwen aan het kruis, ondanks de weerstand.”

In Syrië is religiositeit sterk aanwezig in alles, geeft Barbara mee. ‘Iedereen die de trap van het klooster oploopt, is door God gezonden’, zei pater Paolo. “Daar begon voor hem de heiligheid van de ontmoeting. Die ontmoeting die hij verpersoonlijkte is erg belangrijk voor mij. Ik kom altijd anders uit een ontmoeting. Het is als een spiegel. In gesprek gaan als gelijke kun je maar als je ook je traditie en wortels kunt ontdekken. Waar geloof ik in? Waar zitten mijn wortels? Het is door de reflectie op de ontmoetingen en ervaringen in het klooster dat ik woorden vond om mijn eerdere (onbewuste) ervaringen te duiden. Ik werd geestelijk geopend. Omdat de ontmoeting zo centraal staat, is ook de gastvrijheid ginder enorm puur. Daarom werden die ontmoeting en die gastvrijheid voor mij de toegangspoorten tot spiritualiteit in Syrië, waarin de liefde voor de ander altijd primeert.”

Barbara’s leven is nu helemaal anders dan voor haar vertrek naar Syrië. “Het lijkt misschien tegenstrijdig, maar net door steviger in de christelijke traditie verankerd te zijn, blijkt nog meer hoe onnodig elke superioriteitsgedachte is. Ze staat juist elke waarachtige ontmoeting in de weg.”

Die ervaring vertaalt zich hier in vriendschappen met vluchtelingen. “Ik zoek hier ook het monastieke leven op, omdat ik er de ruimte vind om me te voeden aan de bron en me gedragen weet”, vertelt ze. “Ik schilder ook en ervaar dat als een meditatief moment van verstillend en verbinding.”

Dat verlangen tot verdieping mag ze sinds kort ook uitwerken in TAU. “TAU geeft me de mogelijkheid te ontdekken hoe Franciscus en Clara van Assisi omgaan met kwetsbaarheid, hoe ze over armoede denken en hoe ze de ander durven te ontmoeten. Dat zijn stuk voor stuk aspecten die de eigenheid van mensen tot hun recht laten komen, en tegelijk ook uitdagen. We vierden in 2019 achthonderd jaar interreligieuze dialoog (tussen Franciscus en de sultan n.v.d.r.). Ik hoop dat hieruit ook andere initiatieven groeien. Ontmoeting en dialoog leren je namelijk woorden te geven aan je eigen ervaringen en inzichten. Het maakt dat je aan je grenzen raakt, ja, zelfs erop botst, en dat je ze kunt verhelderen of soms ook verleggen, zodat ze je minder vastzetten. Het christendom heeft het misschien niet gemakkelijk, maar laat dat geen reden zijn om niet op pad te gaan met anderen. Het verheldert je eigen kijk. Je komt er verlicht uit.”

Barbara droomt ervan om ooit terug naar Syrië te gaan, naar het klooster dat haar heeft opengebroken. “De hoop die daar uitstroomt is zo leven gevend. Als ik die trappen terug zal oplopen, zal ik huilen.”

➤ *In Syrië maakte Barbara verbinding met de Bijbelse verhalen.*

OP ZOEK NAAR EEN EVENWICHT

Koffie, water, zoetigheden. De families Patros en Salem uit Merksem onthalen me warm en leggen me in de watten. Gastvrijheid, familie, gemeenschap en geloof zijn kernwaarden in het leven van Chaldeeërs in het Midden-Oosten. En nog steeds bij de Chaldeeuwse families in ons land en ons bisdom. "Neem nog wat chocolade mee", dringt vader Salem aan. En moederlijk voegt zijn echtgenote eraan toe: "Je kunt wat extra energie gebruiken. Je hebt nog een hele dag voor de boeg." De kindjes van de familie Patros presenteren me dan weer overheerlijke zelfgebakken koekjes met dadels en walnoten, een traditioneel gerecht, waar ze zelf ook weg mee weten, en verwennen me met een kleurrijk ei beschilderd met helblauwe en felroze stippen als geschenk.

Ilse Van Halst

Maria Patros (34 jaar) en Sandi Salem (24 jaar) waren klein toen hun ouders in de jaren 1990 Irak ontvluchtten omdat ze er als Chaldeeuwse katholieken hun geloof niet meer in alle vrijheid konden beleven. "Vanuit Bagdad trok mama met mijn broer en zussen hierheen via de Balkanroute. Papa was dan al drie jaar in België om geld te verdienen voor onze overkomst", vertelt Sandi. Haar moeder krijgt de tranen in de ogen als ze vertelt over haar onzekere leven in Irak. "We lieten alles achter. Zeventien maanden was ik onderweg, met huilende kinderen, zonder luiers, soms dagen zonder eten. Maar hier werden we erg warm onthaald. We zijn hier gelukkig."

"Als kind pas je je vlot aan", blikt Sandi terug. Ze begon toen aan het eerste leerjaar. "We kregen erg veel steun van mensen hier, die altijd onze vrienden zullen blijven." Maria vult aan: "Het was toch ook een cultuurschok. Wij kwamen uit een christelijk dorp, hier leven alle natio-

naliteiten door elkaar. Dat waren wij niet gewoon." Ze vervolgt: "De grootste schok was misschien wel dat je naar een christelijk land komt, althans dat denk je, maar dat je dat niet merkt in het leven en de gewoontes van de mensen hier. Koppels die samenwonen zonder te huwen, dat is in onze cultuur en geloofsgemeenschap ondenkbaar."

Beide jonge vrouwen zoeken een evenwicht tussen de westerse cultuur en hun eigen tradities. "In de omgang met Belgische vrienden pas ik me aan aan de heersende normen en gewoontes", legt Maria uit. "In huis blijf ik trouw

› *Sandi Salem*

› *De familie Patros*

aan onze cultuur en traditie. Ik heb een aan- en uitknop. Zodra ik over de dorpel stap, schakel ik automatisch over. Zo is de voertaal thuis Arabisch of Assyrisch, maar spreek ik buitenshuis Nederlands, ook met mijn kinderen. Wij zullen nooit terugkeren naar Irak, maar dat wil niet zeggen dat onze kinderen niet moeten weten waar hun roots liggen."

Hoewel de Chaldeeërs tot de katholieke Kerk behoren, vieren ze liturgie volgens de oosterse ritus. De Chaldeeuwse-katholieke Kerk viert in de parochie Sint-Eligius in Antwerpen-Noord. "We hebben een Chaldeeuwse viering, maar gaan ook vaak naar de 'Belgische mis'. De vorm is soms anders, maar de essentie dezelfde. God eren kan je in elke viering", zijn Maria en Sandi het eens. Sandi was er van kinds af misdienaar. "Het geloof is een prachtig geschenk dat mijn ouders me hebben gegeven", getuigt ze open. "Mijn vrienden respecteren dat ik gelovig ben. Respect hebben voor de ander om wie hij is, ongeacht zijn afkomst of geloof, is erg belangrijk."

Toch stoten deze vrouwen soms op vooroordelen. "Ik ben inmiddels zes jaar leerkracht in de lagere school. Het eerste jaar maakten ouders soms opmerkingen. Zij oordeelden over mij, zonder mij te kennen", vertelt Maria verongelikt. "Omdat mijn kinderen Arabisch spreken, denken vriendjes op school soms dat ze moslim zijn. Of krijgen ze commentaar omdat er boterhammen met salami in de brooddoos zitten." Sandi maakte het onlangs tijdens haar stage als medisch laborante voor het eerst mee dat ze op haar afkomst werd aangekeken. "Toen ik 'de volgende' binnenriep, slingerde hij allerlei scheldwoorden naar mijn hoofd. Ik was er niet goed van. Ik wil gewoon mijn werk doen en mijn best doen."

Chaldeeërs voeren familie en gemeenschap hoog in het vaandel. Daar kunnen wij toch wel wat van leren, denken ze. "Op feestdagen of bij feestelijkheden gaat iedereen bij iedereen langs", vertelt Sandi. Haar moeder legt enthousiast uit: "Ik kook wel zeven verschillende gerechten. Niet omdat iedereen veel zou eten, maar omdat samen tafelen een ideaal moment is om tijd te maken voor elkaar en elkaar te ontmoeten." Maria merkt wel dat dat verwatert bij de jonge generatie, maar toch houdt ze eraan om die banden te onderhouden. "Op de uitvaart van mijn grootmoeder vorig jaar was de Assyrische gemeenschap massaal aanwezig. Dat deed me wel wat. Het was een grote steun. Daarom doe ik dat ook graag voor anderen. Het is een kwestie van geven en nemen." Omgekeerd vindt Maria onze stiptheid een pluspunt. "Tijd wordt hier goed besteed. Een agenda is belangrijk. In Syrië en Irak leef je van dag tot dag. Als je twee of drie uur te laat komt, maalt niemand daar om. (lacht) Dat is mijn cultuur, maar inmiddels ben ik al zo gewend aan het westerse leven dat het voor mij aanpassen is als ik ginder ben."

IN DE HUID VAN PAULUS SATI

DURVEN WE HET HUN TE VRAGEN?

Durven we te vragen aan een priester uit Afrika, Azië, Latijns-Amerika of Oost-Europa die vandaag in Antwerpen of in de Kempen aan de slag gaat hoe hij zich voelt in ons bisdom? Durven we even in zijn huid te kruipen om hem trachten te begrijpen? Deze vraag stelde onze bisschop in zijn voorwoord in het januari-nummer van Relevant. En die vraag leggen we in dit nummer en de volgende nummers voor aan een buitenlands priester in ons bisdom. Redemptorist Paulus Sati (39 jaar) uit Irak begon zes jaar geleden zijn verhaal te schrijven in ons land. Vandaag is hij pastoor van de Sint-Eligiusparochie in Antwerpen-Noord en van de Chaldeeuwse Mar Jakob-Kerk in Antwerpen.

Paulus Sati

> Vanuit Irak naar Nederland en Duitsland...

In 1997 kwam ik naar Europa, eerst naar Nederland, waar ik in 2000 intrad bij de redemptoristen. Mijn opleiding kreeg ik in Duitsland. Ik studeerde af aan de universiteit van Würzburg en werd in 2010 tot priester gewijd. Dan volgde anderhalf jaar stage in een parochie. Ik werkte ook een poos als ziekenhuisaalmoezenier, tot nieuwe wegen zich aandienen.

> ... om dan in België te belanden.

Op vraag van de Chaldeeuwse Kerk verhuisde ik in 2012 naar ons klooster in Gent. Ik kreeg de opdracht om me in te zetten voor de Chaldeeuwse gemeenschap in België.

> Een onverwachte wending

Eerst ging ik aan de slag in Brussel, maar dat verliep niet zo vlot wegens interne omstandigheden, waarna ik in Antwerpen belandde. Dat was onverwacht, maar ik dank God dat ik de kans heb gekregen om hier in hartje Antwerpen een Chaldeeuwse parochie uit te bouwen.

> Aan de slag in een gesecculariseerd land

Voor mij is het werk voor de Heer overal hetzelfde. Ik ben in Duitsland opgeleid en met die achtergrond en vorming naar België gekomen. De Kerk moet hier opnieuw heropleven. Dat

doet ze op dit moment nog niet, maar ik ben hoopvol. De verandering is onderweg!

> Een hechte actieve gemeenschap

Elke zondag komen de Chaldeeërs samen in de Sint-Eligiuskerk in Antwerpen. We zijn een hechte gemeenschap van ruim honderdvijftig gelovigen, afkomstig uit Irak, Syrië en Turkije. Vorig jaar vierde onze Mar Jakobkerk haar vijfjarig bestaan. In die luttele jaren hebben we al veel bereikt. Vroeger moesten we een priester delen met andere Chaldeeuwse gemeenschappen in België, nu hebben we een eigen priester. Onze kerkgemeenschap is erg actief. We richten een vzw op die tal van evenementen organiseert. Zo geven we Bijbelvorming aan kinderen, jongeren en jongvolwassenen en catechese aan onze communicanten. Er zijn wekelijkse bijeenkomsten met ons koor, diaken en jonge misdienaars. Daarnaast komen de zusters van de rozenkrans wekelijks bijeen om de rozenkrans te bidden.

> Aanpassen met ups en downs

Aanpassing is steeds een proces tussen twee betrokken partijen, in dit geval de priester, immigrant of vluchteling aan de ene kant, en de gemeenschap aan de andere kant. In België in het algemeen en in Vlaanderen in het bijzonder ondervond ik dat deze aanpassing moeilijk is. Ik doe mijn best om mensen nabij te zijn, maar het Vlaamse volk is over het algemeen erg gesloten. Ik probeer die barrière te doorbreken met veel geduld en een positieve ingesteldheid.

> Mogen voorgaan in de eucharistie

Bidden is belangrijk voor mij, maar het is vooral in de eucharistie dat ik rust en vrede vind. In de eenheid met Jezus Christus op het altaar verdwijnen al mijn lasten, net zoals in de liturgie en de traditie van de Latijnse Kerk in mijn parochie. Ik doe er mijn best om oude tradities en de moderne wereld met elkaar te verbinden.

WAARVANDAAN KOMT DE MELK?

DE SYRISCH-ORTHODOXE METROPOLIET VAN NEDERLAND PLEIT VOOR ONTMOETING

Ook al heeft de Syrisch-orthodoxe Kerk het net als haar katholieke evenknie vandaag moeilijker om de jonge generaties te bereiken, toch is de crisis er minder groot.

“Voor onze gelovigen vormen gezin en Kerk een veilige haven. Omdat ze als minderheid leefden in hun thuisland, was hun religieuze identiteit sterk. Dat is ook zo in de diaspora. Nog steeds is de Kerk niet enkel een plaats van eredienst of aanbidding, maar ook van ontmoeting en vorming.

Ons belangrijkste verhaal is een geloofsverhaal, terwijl mensen in het Westen voornamelijk denken in termen van economische winst, waardoor de Kerk naar de marge geduwd wordt”, stelt Mor Polycarpus Augin Aydin, metropoliet van het Syrisch-orthodoxe aartsbisdom in Nederland. Ik ontmoet hem in het bisschopshuis van Antwerpen, waar hij te gast is bij mgr. Bonny. “Zodra we erin slagen om de koers te wijzigen, zal het geloof opnieuw aan belang winnen.”

Ilse Van Halst

Zo'n koerswijziging is niet eenvoudig, maar mogelijk, meent Mor Polycarpus. “Mensen zijn religieuze wezens, maar het verhaal moet verbonden zijn met hun leven. Welnu, de manier waarop we leven en ook het geloof beleven is veranderd. Vroeger ging je naar een reisbureau om je vakantie te boeken, vandaag doe je dat rechtstreeks vanop je smartphone. Zo ook moet de Kerk niet wachten tot de mensen naar haar komen, maar zelf op hen toestappen. Daarbij moeten we ons ervan bewust zijn dat het leven vandaag erg oppervlakkig en dynamisch is geworden, waardoor er weinig tijd is om diepgaand op iets in te spelen en verhalen snel gedateerd zijn. Tegelijk is onze wereld nog steeds doorweekt van christelijke elementen. Dat zie je in de zorg, in het onderwijs, in de naastenliefde ... De uitdaging bestaat erin om dat verborgen verhaal opnieuw relevant te maken, in de media, in de architectuur, in het denken, in ons discours ...”

Mor Polycarpus werd in 2007, amper 36 jaar oud, aangesteld als metropoliet van de Syrisch-orthodoxe Kerk in Nederland. De gemeenschap Syrisch-orthodoxe christenen in Nederland telt zo'n 25.000 gelovigen, verspreid over elf parochies, en heeft haar zetel in het klooster Mor Ephrem de Syrier in Glane, op nog geen kilometer van de grens met Duitsland. De eersten kwamen voornamelijk uit Zuidoost-Anatolië in Turkije naar Nederland als gastarbeider in de late zestiger en zeventiger jaren. De jaren nadien volgde een tweede golf op de vlucht voor de groeiende vervolging in deze regio. Daarnaast telt de gemeenschap ook Syrisch-orthodoxe gelovigen uit Syrië, Irak, Libanon en het Heilig Land, en recent vluchtelingen uit Syrië en Irak. De voertaal is het Aramees, maar ook steeds vaker het Nederlands. “Onze jeugd groeit hier op met de Nederlandse taal. Daarom vertaalden we de Syrisch-liturgische teksten naar het Nederlands. Dat is ook handig voor

onze Nederlandse broeders en zusters in het geloof en draagt bij tot een beter begrip van de Syrische taal, cultuur, geloof en traditie.”

Toch vormt volgens hem niet enkel de taal een barrière, maar ook de liturgische rituelen en symbolen. “Voor de moderne generatie zijn deze rituelen soms moeilijk te vatten, omdat de liturgie haar wortels vindt in de agrarische cultuur. Deze zijn niet langer relevant in onze industriële cultuur en dus vaak ondoorgrondelijk. (lachend) Het is als aan stadskinderen vragen waar de melk vandaan komt. Velen zullen je antwoorden: uit de fles. Om deze symboliek en verhalen tot bij de nieuwe generatie te krijgen, moeten ze daarom naar de hedendaagse context vertaald worden, zodat ze betekenis krijgen. Willen we hen bereiken, dan moeten we hun taal spreken. Daarmee heb ik niet gezegd dat onze liturgie volledig dient te worden omgegooid, wel dat ze moet worden aangepast door er een aantal relevante en voor hen vertrouwde elementen uit onze hedendaagse cultuur binnen te brengen.”

© Karen Van Daele

➤ *Mgr. Bonny en Mor Polycarpus*

› *Mor Polycarpus: "Voor onze gelovigen vormen Kerk en gezin een veilige haven."*

Dat hoeft geen verraad van je eigenheid te betekenen, meent hij. "Traditie is niet statisch, maar dynamisch, anders zou ze dood zijn. Als je een sneeuwbal rolt, hechten er zich nieuwe plakken sneeuw aan de buitenkant van de bal en vallen er ook telkens brokjes af, maar de kern blijft intact. Zo zal de essentie van ons liturgisch vieren steeds dezelfde blijven, maar zullen sommige elementen in de periferie verloren gaan en nieuwe elementen bijgevoegd worden."

Kunnen we leren van elkaar? "De christelijke traditie kent drie belangrijke componenten: het Grieks-oosterse, het Latijns-westerse en het Syrisch-oosterse luik", legt Mor Polycarpus uit. "Het zijn als het ware drie cirkels, die elkaar op één plek, in het midden, overlappen. Ze hebben dus heel wat gemeen, maar aan de rand heeft ieder zijn unieke kenmerken. Wanneer we die zien als aanvulling en niet als bedreiging, vinden we verrijking." De huidige tijd biedt daartoe een uitgelezen kans, meent hij. "Migratie is een teken van onze tijd. De komst van oosterse christenen kan het christendom in het gesecculariseerde Westen mogelijk nieuw leven inblazen, dankzij onze verbondenheid met het geloof en met de religieuze identiteit, het mystieke aspect van het oosterse christendom en zijn trouw aan de traditie. Zij kunnen dat echter niet in hun eentje en hebben de steun nodig van hun broeders en zusters uit het Westen. Solidariteit, samenwerking en oecumenische contacten zijn essentieel voor de ontwikkeling en de hergeboorte van het christelijk geloof in het Westen en het versterken van de christelijke waarden in onze hedendaagse samenleving."

Voortdurend pleit Mor Polycarpus voor ontmoeting. "De ander aanvaarden vraagt tijd. Langs beide kanten, bij de gastheer en bij de gast, moet er huiswerk gemaakt worden.

Beiden moeten bereid zijn te veranderen. Wil je groeien en vooruitgang boeken, moet je iets opgeven om iets nieuws te kunnen ontwikkelen. Alleen, mensen zijn vaak bang van verandering. Ze hebben angst dat ze hun baan of comfort moeten opgeven als ze die immigrant of vluchteling verwelkomen ..."

Meteen haalt hij een aantal andere factoren aan. "De media zouden een positiever verhaal kunnen brengen. Ook onze eigen ingesteldheid speelt mee. Wie positief ingesteld is, bouwt makkelijker bruggen. Wie negatief tegen de dingen aankijkt, veroorzaakt vaak breuklijnen. Bovendien moeten we geduldig zijn, want immigranten torsen altijd een rugzak, die gevuld is met verhalen en vaak ook met angst en trauma's. Het duurt een tijd – en dan spreek ik van generaties – om dat te verwerken, om zich opnieuw open te durven stellen, om vertrouwd te geraken met de nieuwe omgeving en deze te aanvaarden. En tijd is net iets dat de moderne mens niet heeft. Toch kunnen we harmonieuze verhalen niet in een dag schrijven. Daaraan moet jaren gewerkt worden, traag maar zeker, stap voor stap."

De metropoliet wijst er ook op dat verhalen vandaag niet langer lokaal verteld worden, maar internationaal worden. "Mensen zijn met elkaar verbonden via sociale media, internet, reizen ... waardoor het moeilijk wordt om lokaal een eigen gemeenschap op te bouwen, omdat zij, ook al wonen ze in België of Nederland, verbonden blijven met het thuisfront. We moeten een nieuw evenwicht vinden. In plaats van te focussen op een eng begrip van identiteit, moeten we wereldburgers worden met een dynamische identiteit op een manier waarbij we ons comfortabel voelen. Politici, sociologen, Kerken wacht de taak om hierop in te zetten. Want wie zich goed voelt in zijn vel en een gemeenschappelijk project of verhaal heeft, aanvaardt makkelijker zijn

nieuwe situatie. Mensen doen bijvoorbeeld vlot zaken, ook al hebben ze een verschillende nationaliteit of levensbeschouwing. Buiten die context rijzen er wel spanningen. Dat leert me dat een gemeenschappelijk verhaal dat relevant is, mensen kan samenbrengen en de gemeenschap kan verrijken."

Hebben christenen nog een toekomst in het Midden-Oosten? De onrustige situatie in het Midden-Oosten is niet nieuw, reageert de metropoliet. "Vroeger reeds migreerden Armeniërs, Syriërs, ... weliswaar in dezelfde geografische regio. Vandaag trekken zij naar andere regio's. Wie vroeger vluchtte, terugkeerde naar de regio toen die opnieuw stabiel was, begon met de heropbouw, en nu terug met oorlog geconfronteerd wordt, vraagt zich af of het wel zin heeft te blijven in een regio waar conflicten schering en inslag zijn. Kerken staan voor een dilemma en weten niet wat ze hun gelovigen moeten aanraden. Ik ben van mening dat wij hen kunnen helpen om tijdelijk naar het Westen te komen, zodat zij hier in vrede kunnen leven en een opleiding kunnen volgen, om vervolgens terug te keren naar hun thuisland wanneer er vrede is en wederopbouw plaatsvindt. Zo kunnen deze intellectuelen, die de cultuur van oost en west in zich dragen, bruggen vormen tussen beide regio's."

Dat het niet eenvoudig is om de tafel groter te maken zodat iedereen kan aanschuiven, beseft Mor Polycarpus goed. Toch blijft hij ervan overtuigd dat het mogelijk is om harmonie, vrede en dialoog te creëren. "Moedige mensen zoals pater Frans van der Lugt, Paolo dall'Oglio, de trappisten van Tibhirine enzovoort, deden het ons voor. Zij schreven verhalen van hoop, vrede en groei, zoals de graankorrel die leven voortbrengt voor de hele gemeenschap door te sterven. Dat graan moeten we water blijven geven, zodat het groeit en bloeit."

“EN TOEN WEERKLONK DE TAAI VAN CHRISTUS”

DAVID DESSIN, AUTEUR VAN *GOD IS EEN VLUCHTELING*

© Bart Willemen

*Via zijn engagement als vrijwilliger in Antwerpen kwam filosoof David Dessin in contact met vluchtelingen, bij wie tal van christenen uit het Midden-Oosten. Hun verhalen grepen hem niet alleen erg aan, ze zetten hem ook op het spoor van de grote verscheidenheid aan christelijke gemeenschappen in Antwerpen. Los van zijn gelovige overtuiging kon hij niet anders dan er een boek over te schrijven om **het lijden van vluchtelingen meer onder de aandacht te brengen**. Een gesprek met de auteur van ‘God is een vluchteling’.*

Bart Willemen

› Over welke christelijke gemeenschappen gaat het?

Dat is heel divers, ook etnisch. Er zijn verschillende strekkingen in het niet-westerse christendom: de Kopten, de Armeniërs, de Assyriërs en Chaldeeërs, de Syrisch-orthodoxen om er enkele op te noemen. Sommige van de kleine kerken ginder staan op uitsterven. De gelovigen maken er trouwens een dubbel rouwproces door. Ze zien hun eigen Kerken letterlijk en figuurlijk instorten en horen over het ‘christelijke continent’ Europa. Daar hopen ze een nieuwe thuis te vinden. Wanneer ze hier aankomen, stellen ze – ontgoocheld – vast dat de gesecculariseerde samenleving die ze aantreffen niet in de lijn van hun verwachtingen ligt.

› Wat heb je zelf geleerd uit jouw ontmoetingen met hen?

Ik kwam tot het besef dat mijn kennis van het christelijke geloof en van de geschiedenis ervan schromelijk tekortschiet. Op dat punt kan je het katholiek onderwijs in België moeilijk nog katholiek noemen. Een wereld ging voor me open. Zoals alle Europeanen leefde ik in de overtuiging dat het christendom een godsdienst is die zich al in de eerste eeuwen in westelijke richting verspreidde. Ik ontdekte dat het de eerste duizend jaar een globale religie was, die al vanaf het begin in alle windrichtingen uitwaaiërde.

› Wat kunnen wij van hen leren?

Hoe vreemd het ook klinkt, zij kunnen ons leren omgaan met de angst voor terreuraanslagen. Zij zijn al meer gewend geraakt aan dreiging en een *sein zum Tode*.

Tegelijk leren zij ons wat het betekent een minderheid te zijn. De secularisatie in onze samenleving zal alleen maar toenemen, maar de situatie van een christelijke minderheid in een niet-christelijke (of post-christelijke) samenleving is wel de beginsituatie van het christendom. Ook in het Nieuwe Testament komt het beeld naar voren van christenen als kleine groepjes of culturele bannelingen. En die ervaring hebben de christenen uit het Midden-Oosten tot op vandaag. Zij kunnen ons inspireren om bewust terug dichter te komen bij de beleving van de eerste christenen en hun getuigenis in het Nieuwe Testament. Kortom, zij leren ons christen te zijn zonder complexen en zonder compromis.

› Wat kunnen wij voor hen betekenen?

Omdat hun kerken en gemeenschappen ginder aan het uitsterven zijn, vluchten velen hierheen. Zij leven hier met de druk en het verlangen om ooit terug te keren. Wij

moeten hen op dit moment ondersteunen en begeleiden zodat zij hun plaats vinden in de stedelijke contexten van Europa. Zodra de oorlog voorbij is, moeten we hen helpen bij het heropbouwen van de kerken en gemeenschappen in hun thuisgebieden. Zij hebben daar al eeuwen een *peace-keeping mission* als christenen, bijvoorbeeld tussen groepen moslims en andere religieuze en etnische groepen.

› Welke ontmoeting uit de voorbereiding op jouw boek blijft jou bij?

Er zijn er twee. Vooreerst het bezoek aan een priester die nu in Mechelen woont. Tegen de muur van zijn kamer hing een oude schoolkaart van de Bijbelse wereld. Hij toonde me waar hij vroeger woonde: tussen de tekeningen van de ark van Noach en Ninevé in. Op dat moment werd ik me sterk bewust van het eenvoudige gegeven dat de christenen in het Midden-Oosten nog steeds in een ‘Bijbelse wereld’ leven. Die bewustwording van onze bronnen, vanwaar we als christen komen, dat kunnen we van hen leren.

Daarnaast zal het mij ook altijd blijven hoe ik op bedevaart ging naar Scherpenheuvel met enkele Chaldeeuwse christenen. In de basiliek zongen ze een lied in hun liturgische taal, het Syrisch-Aramees, de taal die Jezus zelf sprak. Het was waarschijnlijk de eerste keer dat in Scherpenheuvel de taal van Jezus weerklonk.

› Welke levensles trek je hieruit?

Vooraf het belang van relativering. Mijn beeld van Europa als ‘het christelijke continent’ is weggevaagd. Ik heb nu een groot besef van de relativiteit daarvan. Al die ontmoetingen met mensen die in hun leven de dood zo aanwezig hebben geweten, hebben mij existentieel sterk aan het denken gezet.

DE KRACHT VAN DE DPR

DPR GEEFT MANDAAT TERUG

In juni sluit de Diocesane Pastorale Raad (DPR) haar werking af met een feestelijke slotzitting. Na vijf jaar geeft de raad haar mandaat als adviesorgaan van onze bisschop en de bisschopsraad terug. Nu wacht de bisschopsraad de opdracht een nieuwe pastorale raad aan te stellen. Secretaris Christa Damen en vicaris-generaal Bruno Aerts, die de bisschopsraad vertegenwoordigt in de DPR, blikken alvast tevreden terug.

Ilse Van Halst

Het slotfeest van het Jubeljaar in oktober 2012 betekende het hoogtepunt en slotakkoord van het dragende project *Kerk onder stroom* en meteen ook van de toenmalige DPR dat de werkgroep achter het project advies gaf. Met de lancering van de visietekst *Een houtskoolvuur met vis erop en brood* besloot de bisschopsraad een nieuwe pastorale raad samen te stellen die haar zou kunnen adviseren bij het implementeren van de verschillende doelstellingen van deze tekst.

Werden in de vorige DPR mensen afgevaardigd vanuit dekenaten en diocesane diensten, dan opteerde de bisschopsraad bij de samenstelling van deze raad voor een nieuw concept waarbij ze een zo divers mogelijke vertegenwoordiging uit de verschillende beroeps categorieën nastreefde: cultuur, onderwijs, universiteit, politiek, zorgsector, diaconie, vierde wereld ...

Aan de kritiek dat de diocesane diensten op deze manier niet systematisch vertegenwoordigd waren in het beraad werd tegemoetgekomen door op elke vergadering experts uit te nodigen met kennis van zaken over de thematiek van de dag.

“Inhoudelijk hebben we steeds het verhaal van ons bisdom trachten vast te haken aan het verhaal van de wereldkerk”, schetst Christa Damen de werkwijze van de DPR. “We volgden bewust de tred van de Kerk – de actuele ontwikkelingen in de wereldkerk en de pauselijke teksten – en vertaalden dat naar ons bisdom om te bestuderen hoe we daarmee aan de slag konden op lokaal vlak. Dat kleurden we steevast met passages en aandachtspunten uit onze visietekst.”

In de voorbije vijf jaar wist de DPR zo heel wat werk te verzetten. Christa: “Kijk naar de brede waaier thematieken die op de agenda stonden, zoals het gezin, *De Vreugde van het Evangelie, Laudato si'*, barmhartigheid, *De Vreugde van de Liefde, Vieren op school* en last but not least de Jongerensynode die in oktober zal plaatsvinden in Rome.”

Bruno Aerts heeft goede herinneringen aan de bijeenkomsten over *Amoris Laetitia*. “In de raad zelf al voorbereid door eerdere sessies over het gezin kreeg deze thematiek een stevige boost in samenspel met de brief van onze bisschop over het gezin, zijn rol op de tweede bisschoppensynode en zijn boek. Groepen en mensen die zich op lokaal vlak inzetten voor het gezin voelden zich hierdoor gesteerd”, weet hij.

Minder opgetogen klinkt hij over de impact van de adviezen die de DPR na elke vergadering formuleerde ter attentie van de bisschopsraad. “Dat is het zwakke broertje

in het verhaal”, erkent hij in alle eerlijkheid. “Zo was ik betrokken partij langs beide kanten. Met de ene hand hield ik mee de pen vast van de adviezen, met de andere volgde ik ze mee op in de bisschopsraad. Dat wrong.”

En stuurde de bisschopsraad het beleid bij in functie van de adviezen die de DPR haar aanreikte? “Niet een op een”, steekt Bruno Aerts de hand in eigen boezem, nu in zijn functie als vicaris-generaal. “Tegelijk gaven die adviezen wel aanleiding tot contacten, overleg, publicaties en gesprekken die wel degelijk iets op gang gebracht hebben. De vergaderingen over het gezin en *Amoris Laetitia* resulteerden misschien niet in concrete richtlijnen, maar maakten wel de nood duidelijk aan een samenhangend gezinspastoraal beleid en gaven de gezinspastoraal in ons bisdom een welkome impuls. De nieuwe beleidsnota *Vieren op school* leidde dan weer tot het advies om te zoeken naar verbindingen tussen de scholen en de pastorale eenheid, onder meer in het kader van vieren met kinderen en jongeren.”

De kracht van de DPR ligt volgens beiden in het concreet formuleren en uitzuiveren van gedachten en ideeën en de gevolgen die daaraan vasthangen. Eensgezind besluiten Christa en Bruno: “Leden vanuit alle hoeken van ons bisdom kregen hun denken op een lijn, dankzij onze democratische manier van werken met sprekers, gespreksgroepen en het formuleren van adviezen aan de bisschopsraad. Dat is een pluspunt.”

BAROKFESTIVAL IN ANTWERPEN

KERKEN ZIJN ONMISBARE SCHAKEL

DOOR DE GOTISCHE SCHIL BIJTEN

The place to be dit jaar is Antwerpen. De toonaangevende reisgids Lonely Planet zet de stad in de top tien van de te bezoeken steden. Een van de publiekstrekkingen is het stadsbrede festival 'Antwerpen Barok 2018' dat opent begin juni met concerten, tentoonstellingen, straattheater, graffiti enzovoort. Ook de monumentale kerken in Antwerpen tekenen present. "Onze kerken hebben een rijk barok kunstpatrimonium en zijn een onmisbare schakel in dat barokverhaal", stelt Marieke D'Hooghe. Zij is coördinator van de vzw Monumentale Kerken Antwerpen MKA, een samenwerkingsverband dat de zorg voor en uitstraling van deze vijf kerken behartigt.

Ilse Van Halst

In de zeventiende eeuw was de Kerk een van de belangrijkste opdrachtgevers voor barokkunstenaars. De reisgidsen van de achttiende eeuw bestonden voor 96 procent uit informatie over kerken. "In de monumentale kerken is

het een meerwaarde om die barokwerken te kunnen zien op de plaats waarvoor ze eeuwen geleden werden bestemd. Barok is spektakel en alle middelen werden ingezet om te tonen dat het katholieke geloof triomfeert: architectuur, beeldhouwkunst, schilderkunst enzovoort", legt Marieke D'Hooghe uit. "Neem de Sint-Carolus Borromeuskerk. Het feest begint al op het Hendrik Conscienceplein. Bij het aanschouwen van de rijk versierde gevel wordt meteen duidelijk dat hier een hemel op aarde is neergezet. De blik van wie binnentreedt, wordt naar het theatrale altaar gezogen en je krijgt een voorsmaakje van goddelijke feestvreugde."

Wie aan Vlaamse barok denkt, denkt aan Rubens. "Rubens heeft zijn stempel gedrukt op de barokke beeldtaal in Antwerpen en ver daarbuiten, maar barok is meer dan Rubens", benadrukt Marieke. "De kerken danken hun roem aan de schilderijen van Rubens, die slechts een deel vormen van een ongemeen rijke schat van barokkunst in de kerken. Met uitzondering van de Sint-Carolus Borromeuskerk tekent vooral gotische kerkarchitectuur het Antwerpse straatbeeld. Je moet echt door die gotische schil heen bijten om de toppers en de verborgen parels van het barokke erfgoed te ontdekken. Ook al bleef het erfgoed niet van onheil gespaard, architectuur en kunst gaan harmonieus samen en versterken de totaalervaring van esthetiek en spiritualiteit."

De vzw MKA wil een breed publiek hiervan laten proeven. "Doe-blaadjes voor gezinnen met kinderen vormen het vertrekpunt om samen met de ganse familie de barokke pracht van de kerken op een speelse en leerrijke manier te verkennen." Verder duidt een nieuwe, gratis bezoekersgids een aantal barokke hoogtepunten in de vijf monumentale kerken. Daarnaast organiseert het

samenwerkingsverband met TOPA wandelingen voor groepen (met gids) en voor individuele bezoekers (met de Antwerpse museumapp). "We wandelen in de voetsporen van Rubens, die met elke kerk een onlosmakelijke band heeft", maakt Marieke ons warm. Opteer je voor een rondleiding met gids, dan bezoek je een selectie van drie kerken. Kies tussen de wandeling *Rubens' groei* over hoe een veelzijdige leerjongen uitgroeit tot een getalenteerd meester of het parcours *Rubens' bloei* dat je laat ontdekken hoe de meest beroemde inwoner van Antwerpen de stad heeft gekleurd.

Het barokfestival belicht niet alleen de historische maar ook de hedendaagse barokkunst. "In zijn tijd was Rubens spraakmakend, zoals Jan Fabre en Luc Tuymans vandaag. Daar staan we niet meer bij stil. Voor het muziekcentrum Amuz, gehuisvest in de voormalige Sint-Augustinuskerk, zal Fabre in navolging van Rubens, Jordaens en Van Dyck, nieuw werk maken om de leemte van hun altaarstukken op te vullen. Begin juli wordt het geïnstalleerd." In het Museum voor Hedendaagse Kunst Antwerpen toont Tuymans een overweldigende selectie van barokke en hedendaagse meesters. Sleutelwerken uit de barok worden in dialoog geplaatst met werk van klassieke hedendaagse en actuele kunstenaars. Met *De man die het kruis draagt* van Jan Fabre is nu al hedendaags werk te zien in de Onze-Lieve-Vrouwekathedraal. In het kader van dit barokfestival pakt ze uit met een installatie van Koen Theys (vanaf juni) en een nachtelijk concert van Max Richter (7-8 september).

Alle info over het barokjaar:
www.antwerpenbarok2018.be.
Reserveer tijdig.

Rubens was erg gelovig, weet Rudi Mannaerts uit zijn speurtocht naar de mens achter de meester. “Elke dag, winter en zomer, om vier uur ’s ochtends stond hij op om naar de mis te gaan, tenzij hij last had van jichtaanvallen. De gelovige symboliek in zijn schilderijen is dan ook bewust leerstellig bedoeld. Zo verwijst het bleke lichaam van Jezus met de witte lendendoek onder meer op 'De Kruisafneming' naar de hostie als lichaam van Christus en Christus als het licht van de wereld. Het schilderij hing bovendien hoog achter de pastoor, een driedimensioneel trucje om de gelovigen een spirituele ervaring te bezorgen tijdens de consecratie en de elevatie, wat we vandaag al te vaak missen in de liturgie.”

© Lukas – Art in Flanders vzw. Photo Hugo Maertens

VIEREN IN MIJN 'ZOMERFRAK'

“De barokkunst was in de zeventiende eeuw, wat de hedendaagse kunst vandaag is. Rubens was de Magritte of de Fabre van zijn tijd. Hij gaf niet alleen de inhoud van het geloof weer in zijn schilderijen, maar deed dit bovendien vanuit de psychologie van zijn tijd. Hij benaderde de mensen op hun golflengte”, weet Rudi Mannaerts. De pastoor van de Sint-Andriesskerk, tevens voorzitter van Toerismepastoraal Antwerpen TOPA, doet gepassioneerd onderzoek naar de figuur, het werk en de betekenis van Peter Paul Rubens.

Ilse Van Halst

De barokkunst in de zeventiende eeuw volgt op de kaalslag onder impuls van het calvinisme, schetst pastoor Rudi. “De Beeldenstorm speelde daarin een grote rol, maar ook nadien bleven calvinisten eerder bij de radio zweren dan bij de kleurentelevisie. Zij willen vooral 'horen', niet zozeer 'zien', terwijl katholieken – tot Vaticanum II – net een voorkeur voor het visuele plaatje hadden, tot in het theatrale. Wist je dat theatraal 'Godsopenbaring' betekent? Het gaat om een wijsheid die moet ontvouwen worden. Wel, dat is religie.”

“Net zoals *Het Laatste Avondmaal* niet meer gedacht kan worden zonder te verwijzen naar Leonardo da Vinci, worden een aantal meesterwerken van Rubens eindeloos en wereldwijd gekopieerd en duiken ze op in de meest verrassende contexten”, vertelt Rudi enthousiast. Hij verwijst naar iconische taferelen zoals *De Terugkeer van de Heilige Familie uit Egypte*, *De Hemelvaart van Maria*, *De Kruisoprichting*, en *De Kruisafneming* die een rol speelt in het stripalbum *Het Dreigende Dinges* van Suske en Wiske.

Voor de pastoor-kunsthistoricus ligt de kracht van Rubens niet alleen in zijn dramatische stijl, maar ook in zijn portretschilderkunst, die vaak onderschat wordt. Tegelijk bewondert hij diens tactische zetten om het religieuze aspect in het verhaal binnen te brengen. “Tijdgenoten van Rubens bekeken zijn schilderijen zoals wij nu film kijken”, legt Rudi uit. “Rubens weet het zo te bewerkstelligen dat je niet louter toeschouwer blijft, maar je je volledig in het verhaal inleeft en als het ware in het schilderij kruipt. Het is bibliodrama avant la lettre. De emoties die hij weet op te wekken zijn geen doel op zich, maar een middel om jou als toeschouwer te betrekken en je aan te zetten tot reflectie over jouw leven en de rol van religie in je leven. Je vraagt je af wat jouw positie geweest zou zijn in dat drama dat zich daar afspeelt: zou jij symbolisch links gestaan hebben bij het kwade, of eerder rechts bij de getrouwen, op de voorgrond, of eerder verborgen (lees: uit lafheid afwezig) ...”

In het barokjaar stelt de pastoor in 'zijn' Sint-Andriesskerk een stel hedendaagse naast een stel barokke kazuifels tentoon. Een weloverwogen keuze. “Vandaag worden oude kazuifels geweerd uit kerken omdat ze doen denken aan de triomfalistische Kerk van vroeger. Ik heb die periode zelf niet meegemaakt en koester die vooroordelen niet. Integendeel, het is zonde

dat die prachtig uitgewerkte gewaden in de vergeethoek terecht komen.”

Tegelijk doet de onderzoeker in de pastoor een merkwaardige vaststelling. “In het koude Noord-West-Europa werden vroeger kazuifels van het gotische type vervaardigd met lange gewaden en lange mouwen, in het warme Italië droeg men bij voorkeur barokke mouwloze gewaden. Maar bij mode is het praktische nut gek genoeg ondergeschikt aan het esthetische design. Zo zag je tot voor het concilie in de katholieke Kerk in het putje van de winter barokke kazuifels opduiken, terwijl vandaag zowel bij ons als in Italië lange gewaden de orde van de dag uitmaken, zelfs op een snikhete zomerdag.” Dat bracht de pastoor ertoe om de Antwerpse modeontwerper Dries Van Noten de idee voor te leggen om twee kazuifels te ontwerpen met een- en hetzelfde design, een winter- en een zomerversie. Ze zullen samen met oude kazuifels te bewonderen zijn in de Sint-Andriesskerk. En Rudi hoopt luidop: “Tijdens het openingsweekend van het barokfestival zal ik in de eucharistieviering van 3 juni voorgaan in mijn 'zomerfrak'.”

Voor het volledige relaas over de relatie tussen P.P. Rubens en de Antwerpse kerken: www.topa.be. Daar kun je ook terecht voor info over lezingen bij een werk van Rubens ter plaatse in een van de kerken en andere activiteiten van TOPA.

In de Sint-Pauluskerk kruipt verhalenverteller Geert Fierens in de huid van pater Petrus Vloers, een Antwerpse dominicaan uit de zeventiende eeuw. Info en data: licht.roeach.be of Facebook Licht!

GROEP IN DE KIJKER

SAMEN ONDERWEG, OVER GRENZEN VAN TALEN EN CULTUREN HEEN

*De interculturele viering op 10 juni in de Antwerpse kathedraal getuigt meer dan ooit **dat diversiteit een rijkdom is**. Over grenzen van talen en culturen heen vieren de Engelstalig Franstalig Afrikaanse, Bosnische, Chaldeeuwse, Indonesische, Kroatische, Filipijnse, Poolse, Spaanssprekende, Vietnamese en Vlaamse katholieke gemeenschappen uit het bisdom Antwerpen dan samen eucharistie. Voor het eerst tekent ook de Tamilgemeenschap uit Sri Lanka present. Nadien verbroederen ze op de Handschoenmarkt met muziek en dans, een hapje en een drankje, een lach en een knipoog. Ook jij bent welkom!*

Ernest Kabongo
GlobAnt en Orbit

Met dertien zijn ze, de katholieke gemeenschappen van buitenlandse origine in ons bisdom. Samen zijn ze onderweg, over grenzen van talen en culturen heen. Onze bisschop kende elk van deze gemeenschappen, gegroepeerd per land, taal of cultuur, een zichtbare plaats toe in ons diocesane landschap, verbonden aan een parochie in Antwerpen, om zo beetje bij beetje werk te maken van een open katholieke gemeenschap waar allochtonen en autochtonen samen Kerk vormen. Zo groeien beide, parochie en gemeenschap van

buitenlandse origine, met vallen en opstaan naar elkaar. Vraagstukken die voortvloeien uit de eigen identiteit van elke gemeenschap worden concreet benoemd en open besproken.

De diocesane diensten GlobAnt en Orbit slaan al meerdere jaren de handen in elkaar om deze gemeenschappen samen te brengen in een interculturele viering, die inmiddels is uitgegroeid tot een ontmoetingsdag waarop de diversiteit in de Kerk gevierd wordt als rijkdom. Daarom ook vindt de viering, op vraag van onze bisschop, plaats in de kathedraal, de moederkerk van ons bisdom, die zo de eenheid in verscheidenheid reflecteert naar de buitenwereld. We dromen dat dit initiatief zal uitgroeien tot een kerkdag, waarop de betrokkenheid met de wereldkerk hier ter plaatse, de spiritualiteit van ontmoeting en de dialoog met medechristenen over alle grenzen heen in de kijker staan. Daartoe werken GlobAnt en Orbit aan een bredere integratie in de diocesane gemeenschap. De medewerking van IJD Jongerenpastoraal is een stap in die richting.

Deze keer nemen er twaalf gemeenschappen deel aan de interculturele viering. De Franstalige Afrikanen zijn verbonden aan de parochie Sint-Walburgis in Antwerpen en de Engelstalige op Luchtbal aan Onze-Lieve-Vrouw-Boodschap, terwijl Filippijnen en Vietnamezen de kerk van Sint-Franciscus van Assisi in Merksem delen met de plaatselijke gemeenschap. De Indonesische gemeenschap maakt deel uit van de parochie Sint-Franciscus in Deurne en de Tamil katholieke gemeenschap uit Sri Lanka verzamelt in Sint-Jan de Doper in Antwerpen. De Spaanstalige gemeenschap, die bestaat uit Spanjaarden en een grote diaspora uit Latijns-Amerika, komt wekelijks samen in Sint-Catharina op het Kiel. De Poolse gemeenschap, de grootste, wordt deels in de kerk van Sint-Theresia van het Kind

Jezus in Berchem onthaald en deels bij de kapucijnen op de Ossenmarkt in Antwerpen. De Chaldeeuwse gemeenschap met katholieke christenen uit Irak en Syrië is gevestigd in de parochie Sint-Eligius in Antwerpen. De katholieke gemeenschap uit Bosnië en Kroatië is toevertrouwd aan de goede zorgen van de kloostergemeenschap van de paters van het Heilig Hart in Onze-Lieve-Vrouw van het Heilig Hart in Borgerhout. De Witrussen en Oekraïners zijn thuis in de Heilig Hartkerk en de Sint-Andrieskerk in Antwerpen.

De viering is steevast een kleurrijk gebeuren, want elke gemeenschap verzamelt voordien in exotische en nationale klederdracht op de Handschoenmarkt in Antwerpen. Zij stellen zich kort voor aan de hand van een voorwerp dat symbool staat voor de geschiedenis of de cultuur van hun gemeenschap. De eucharistieviering, die voorgegaan wordt door mgr. Bonny, omringd door priesters en verantwoordelijken van de gemeenschappen, verloopt voornamelijk in het Nederlands, met nu en dan interculturele trekjes. Zo worden de lezingen in een andere taal voorgelezen en zingen de gemeenschappen ook enkele liederen in hun eigen taal. Na de viering wordt iedereen uitgenodigd op een receptie met lekkernijen die elke gemeenschap bereidt. Optredens met muziek en dans maken deze dag tot een feest van verbroedering.

Mgr. Johan Bonny gaat voor in de interculturele viering op 10 juni om 9.30 uur in de Onze-Lieve-Vrouwekathedraal van Antwerpen. Na de viering feesten we verder tot 15 uur. Welkom!

ESTAFETTE

EEN VRIJWILLIGER UIT DE KERK AAN HET WOORD

Magda Geudens, kleuterjuf van opleiding, begeleidt schooltjes in Koptisch-orthodoxe, Koptisch-katholieke en evangelische parochies en in missieposten in Egypte. "De nood was hoog. Dus vertrok ik."

© Magda Geudens

“Aan kerken en schoolpoort staat er voortdurend bewaking. Dat is geen overbodige luxe want hier gebeurt wel dagelijks wat. Onlangs 53 doden in het aangrenzende bisdom Minia”, schetst Magda Geudens uit Deurne haar vertrouwde biotoop in de woestijndorpen van Opper-Egypte en in de volkswijken van Caïro en Alexandrië.

Magda belandde er in twee melaatsendorpen tijdens een inleefreis met Damiaanactie. Op bezoek in een parochieschooltje van de Koptische Kerk werd ze getroffen door de grote armoede. “Soms hadden ze geen tafels en stoeltjes en moesten ze het rooien met kerkbanken. Geen kleurtjes, schaatjes, speeltjes ... alleen maar schrijftjes en potloden. En een totaal gebrek aan een aangepast programma.” En dus vertrok Magda, eenmaal haar kinderen het huis uit waren, met een rugzak vol spullen en meer dan 25 jaar ervaring als kleuterjuf. Sindsdien reist ze tweemaal per jaar een zestal weken naar Egypte.

“Hoewel het klimaat toleranter is sinds de brandstichtingen van de zomer 2013, de regering de heropbouw van de beschadigde kerken mee bekostigt en de bouwstop voor kerken en

kloosters sinds meer dan zeventig jaar opgeheven is, zit de angst er nog steeds goed in”, weet Magda. De Koptische christenen hebben het nog vaak zwaar te verduren. Priesters en gelovigen die naar de mis gaan worden bekgeld met stenen, kerken en kloosters moeten hoge muren optrekken ter beveiliging, firma's die nieuwe medewerkers aanwerven aanvaarden geen christelijke kandidaturen. “Hoe kunnen we onze jongeren zo nog motiveren om hun studies ernstig te nemen?”

Twintig jaar geleden richtte Magda een eerste kleuterschool op in Amshoul in de kippenstallen van een gesloopte boerderij die eigendom was van het bisdom. “We wilden een kindvriendelijke school waar kleuters al spelend leren en ontdekken”, legt ze uit. “Met dagelijks 120 kleuters barsten deze zogeheten 'kippenhokklasjes' uit hun voegen. We besloten twee klassen bij te maken in een aanpalend gebouw, maar de muren verzakken omdat de fundamenteën niet diep genoeg in het woestijnzand gebouwd werden of omdat de met de hand gevormde stenen van klei uit de Nijl na verloop van jaren verpulveren. Voorlopig staat de voorgevel nog recht. De bovenverdieping, waar catechese

wordt gegeven, is eigenlijk onbruikbaar, maar bij gebrek aan alternatief ...”

Inmiddels begeleidde Magda een zestigtal scholen in Koptisch-orthodoxe, Koptisch-katholieke en evangelische parochies en in missieposten van zustercongregaties. Ze krijgt steun van de Koning Boudewijnstichting, Gros Borsbeek, Gros Kalmthout, vzw De Brug van Heide-Kalmthout, Wereld Missie Hulp en de abdijen van Averbode en Westmalle.

“Vorming is broodnodig”, benadrukt Magda, “want de kleuterleidsters genoten geen enkele didactische opleiding. Ze worden door priesters of zusters gerekruteerd uit de catechisten die hun degelijkheid bewezen in de 'zondags-school', maar sommigen liepen slechts enkele jaren school.” Ze vervolgt: “Op aandringen van mgr. Kyrillos, bisschop van de Koptische katholieken in Assiut en studiegenoot van mgr. Bonny, werkte ik in 2011 in Combouha samen met een kleine gemeenschap Latijns-Amerikaanse zusters. Ze konden zich echter niet aanpassen aan de woestijncultuur en vertrokken, zodat de kleuters en hun juffen verweesd achterbleven. Sinds kort ontfermen de Sœurs de Mère de Dieu zich over hen. Op hun vraag begeleid ik hen. Een geschenk uit de hemel, zegt sœur Bernadette over mijn lesmateriaal dat ze ginds in een kast aantrof. Om kleurtjes, verf en tekenpapier te kopen, is er voorlopig geen budget meer, want de renovatiewerken vielen duurder uit dan verwacht ...”

”

Ilse Van Halst

Giften zijn welkom op rekeningnummer van Magda Geudens BE63 9799 8489 9508 met vermelding 'steun scholen'.

© Magda Geudens

DE KIOSK

MEDEDELINGEN

BENOEMINGEN

Jan **Caljon** werd per 1 maart 2018 benoemd tot adjunct van de bisschoppelijk vicaris voor het Vicariaat Kempen, voor een periode van zes jaar. Hij zal vanuit het vicariaat ondersteuning bieden aan het dekenaat Kempen-West.

Sofie **Poffyn**, pastoraal werkster in opleiding, werd per 1 april 2018 aangesteld tot parochieassistente in de parochies van de PE Sint-Franciscus (Hoogstraten, Rijkevorsel), en dat tot 30 juni 2020.

Ria **Ruelens** werd per 1 januari 2018 gezonden als pastoraal werkster en benoemd tot pastoraal rusthuiswerkster in het wzc Sint-Barbara in Herselt, voor een periode van zes jaar.

Nele **Van Bastelaer**, pastoraal werkster in opleiding, werd per 1 april 2018 aangesteld tot parochieassistente in de parochies van de PE Mozes (Heist-op-den-Berg, Putte), en dat tot 30 juni 2020.

Eric **Van Meel** werd per 1 februari 2018 gezonden als pastoraal werker en benoemd tot parochieassistent in de PE Sint-Franciscus (Hoogstraten-Rijkevorsel), voor een periode van zes jaar.

OPRICHTING PASTORALE EENHEID

Bij decreet van 25 maart 2018 richtte mgr. Bonny de Pastorale Eenheid **Heiligen Prisca en Aquila** op. Deze omvat het territorium van de parochies Herselt, Sint-Hubertus, *Ramsel*; Herselt, Onze-Lieve-Vrouw-ten-Hemel-Opgenomen, *Bergom*; Herselt, Onze-Lieve-Vrouw-Onbevlekt-Ontvangen, *Blauberg*; Herselt, Sint-Servatius; Hulshout, Sint-Adriaan, *Houtvenne*; Hulshout, Sint-Mattheus; Hulshout, Sint-Michiel, *Westmeerbeek*; Westerlo, Sint-Anna, *Tongerlo*; Westerlo, Sint-Carolus Borromeus, *Heultje*; Westerlo, Sint-Lambertus; Westerlo, Sint-Michiel, *Oevel*; Westerlo, Sint-Niklaas, *Zoerle Parwijs*;

Westerlo, Onze-Lieve-Vrouw Bezoeking, *Oosterwijk*; Westerlo, Onze-Lieve-Vrouwen-Hemel-Opgenomen, *Voortkapel*.

Het team van de PE bestaat uit pastoraal werker Walter **Vits**, belast met de deelname in de pastorale zorg (canon 517 § 2 C.I.C.) en verantwoordelijk voor de gemeenschapsopbouw en de coördinatie; Maria **De Ryck**, verantwoordelijk voor de liturgie en het gebed; pastoraal werkster Renilde **Haesevoets**, verantwoordelijk voor de verkondiging en de catechese; Walther **Van Aerschot**, verantwoordelijk voor de diaconie en de solidariteit; Guido **Ceulemans**, verantwoordelijk voor het financieel en materieel beheer.

Pastores in de parochies: deken Norbert **Wauters** als leidinggevend priester (canon 517 § 2 C.I.C.); parochievicaris Johan **De Pauw** en parochieassistenten Renilde **Haesevoets**, Josephine **Van den Vonder** en Walter **Vits**.

Een heuglijke verrassing was het. Het onverwachte bezoek van mgr. Johan Bonny en de pauselijke zegen die hij meebracht, deden priester Jozef Smets duidelijk deugd. Smets, die in het woonzorgcentrum Sint-Lucia in Turnhout verblijft, mocht niet alleen 104 kaarsjes uitblazen op 15 april, op 18 april vierde hij ook dat hij tachtig jaar geleden, in 1938, door kardinaal Van Roey in de Sint-Romboutskathedraal van Mechelen priester gewijd werd. Er werden toen maar liefst 87 priesters gewijd. Vandaag is hij de enige nog in leven. Zijn geheim? "Gewoon in leven blijven", klinkt het nuchter. Bij deze gelegenheid vroeg mgr. Bonny namens het bisdom Antwerpen een pauselijke zegen aan bij de Elemosineria Apostolica, een instelling van het Vaticaan. Die zegen wordt tastbaar gemaakt in een document, gedrukt of handgeschilderd, al dan niet versierd, en ondertekend namens de paus door de bevoegde aartsbisschop Konrad Krajewski. Het is niet de eerste keer dat Smets de zegen van een paus krijgt. "In augustus 1963 bracht ik een bezoek aan Rome. Toen zegende paus Paulus VI alle aanwezigen op het Sint-Pietersplein, mij inclusief."

› Samen op weg en samen de weg zoeken tijdens de interdiocesane Catechistendag vorig jaar. Op 16 juni (10-17 uur) worden alle catechisten opnieuw uitgenodigd, deze keer in Leuven, voor een dag vorming en ontmoeting met als thema 'samen-geroepen'. Mgr. Lode Aerts, bisschop van Brugge en bisschop-referent voor catechese, spreekt over de persoonlijke Godsrelatie en het gebed. Inschrijven voor 15 mei via www.kerknet.be/catechistendag

© ICC

Pastorale benoemingen in een geloofskern van de PE: Ria **Ruelens**, pastoraal rusthuiswerkster in het wzc Sint-Barbara in Herselt.

Ingevolge dit decreet van oprichting houdt de federatie Herselt-Hulshout-Westerlo, de functie van federatiecoördinator, de taken van het federatieteam, alsook de functie van plaatselijk contactpersoon in deze federatie op te bestaan. Pastoraal werkster Rachel **Van Hoof** nam per 25 maart 2018 ontslag als parochieassistente.

STOPZETTINGEN

Maria **Miet Daeleman**, pastoraal werkster van ons bisdom, nam per 1 april 2018 ontslag als verantwoordelijke voor de verkondiging en de catechese in de PE Clara van Assisi (Turnhout, Oud-Turnhout).

Peter **Keersmaekers**, diaken van ons bisdom, nam per 1 september 2017 ontslag als pastoraal ziekenhuiswerker in het Heilig Hartziekenhuis in Lier. Hij behoudt zijn overige functies.

Christiaan **Chris Nollet**, diaken van ons bisdom, nam per 1 april 2018 ontslag als pastoraal werker in het Orthopedagogisch Centrum Clara Fey in Sint-Job-in-'t-Goor, in de PE Elia (Brecht, Wuustwezel).

De bisschop stelt er prijs op bij deze gelegenheid zijn medewerkers van harte te danken.

OPHEFFING KAPELANIJ EN ONTTREKKING KAPEL AAN DE EREDIENST

Bij decreten van 28 februari 2018 heeft de bisschop per 10 maart 2018 **de kapelanij De Verrezen Heer**, Heikantstraat 138 in Essen

(*Heikant*) opgeheven, en **de kapel van de Verrezen Heer** onttrokken aan de eredienst en teruggebracht tot een profaan en niet onwaardig gebruik, zoals bepaald in can. 1222 § 2 en 1224 § 2 C.I.C. De plaatselijke geloofsgemeenschap maakt vanaf dan ten volle deel uit van de parochie Sint-Antonius van Padua in Essen (*Station*).

ONTTREKKING AAN DE EREDIENST

Bij decreet van 6 maart 2018 heeft de bisschop **de Sint-Benedictuskerk**, Havenmarkt 5 in Antwerpen (Lillo), en **het hoofdaltaar** van deze kerk, per 16 maart 2018 onttrokken aan de eredienst en teruggebracht tot een profaan en niet onwaardig gebruik, zoals bepaald in can. 1214, 1222 § 2 en 1238 C.I.C.

OVERLIJDEN

Karel **De Voght**, priester van ons bisdom, voormalig president en professor van het diocesaan seminarie in Antwerpen, voormalig directeur van het Theologisch en Pastoraal Centrum in Antwerpen en oud-vicaris van ons bisdom, overleed in Westmalle op 8 maart 2018. Hij werd geboren in Oelegem op 9 januari 1933 en priester gewijd op 12 juli 1959.

Frank **De Waele**, missionaris van Scheut en voormalig pastoor in Rumst Sint-Pieter en Rumst, Heilige Familie, *Vosberg*, overleed in Sint-Pieters-Leeuw op 28 februari 2018. Hij werd geboren in Gent op 4 augustus 1933 en priester gewijd op 3 augustus 1958.

Ria **Nivelle**, zuster van het Convent van Betlehem (Duffel), voormalig parochieassistente in Deurne, Sint-Paulus, en voormalig

pastoraal ziekenhuiswerkster in PC Bethanië (Zoersel), overleed in Duffel op 26 februari 2018. Ze werd geboren in Bilzen op 4 september 1933 en tot pastoraal werkster gezonden op 10 januari 1976.

HET AVONTUUR VAN EEN ROEPING

Met de brief *Roeping, het avontuur van elke christen richten jongeren- en roepingenpastoraal Vlaanderen* zien zich tot jonge mensen tussen 17 en 35 jaar, gelovig of zoekend, en al wie hen een warm hart toedragen.

De brochure nodigt hen uit om op het spoor te komen van hun roeping. Ze laat hen kennismaken met de betekenis van roeping, stelt de verschillende grote levenswegen in het geloof voor en wil hen helpen om hun weg te leren onderscheiden. Getuigenissen van mensen die al op avontuur zijn op die verschillende wegen, frissen het geheel op.

Met het oog op de Synode over roepingen in oktober van dit jaar geven jongeren- en roepingenpastoraal ook het gebedsprentje van paus Franciscus bij deze gelegenheid uit.

Gratis bestellen bij IJD, ijd@ijd.be. Een vrije bijdrage is welkom op rekeningnummer BE97 4412 0630 9149 van IJD-nationaal.

LERENSLANG

VORMING

© Annemie Bruyland

ONDER DE HOED

Kwaliteit van liturgie is een van de speerpunten in ons bisdom. En die wordt mee bepaald door het spreken en vooral de welsprekendheid van priesters, diakens, lectors, gebedsleiders, uitvaartvoorgangers enzovoort in de kerk. Mensen worden geraakt als iemand vanuit het hart spreekt, hun aandacht verslapt als een tekst op monotone toon wordt voorgelezen. Reden genoeg dus om aandacht te besteden aan de redenaarskunst van wie in een kerk voorleest, bidt of (s)preekt.

Myriam Smits

In de opleidingen voor gebedsleiders en uitvaartvoorgangers in ons bisdom wordt al een bijeenkomst aan dit thema gewijd, dat op heel wat interesse kan rekenen van de cursisten die graag welbespraakt ten ijs willen komen. Bij menig oud-cursist leefde de vraag naar een vervolg en uitdieping. Samen met de Stedelijke Academie voor Muziek, Woord en Dans SAMWD in Lier ontwikkelde Annemie Bruyland de cursus 'Spreken in de liturgie' voor al wie in de kerk voorleest, bidt of (s)preekt.

Maarten van Rompaey, docent woord aan de SAMWD, leert de cursisten verhalen vertellen op maat. Hij geeft zowel opleiding aan

scholen en bibliotheken als aan verkopers. Zo verschillend zijn publiek is, het doel blijft hetzelfde: de luisteraar meetrekken in je verhaal. "Wie zijn verhaal authentiek brengt, wordt geloofd", klinkt het. "Daarom sta je best zelf inhoudelijk achter het verhaal dat je brengt." Die laatste voorwaarde is in de Kerk alvast geen probleem.

"Ik volgde al eerder de opleiding Woord aan de academie. Deze cursus is een dankbare aanvulling. Bovendien leer je als cursist van elkaar en inspireer je elkaar ook. Wie voor een publiek een boodschap wil vertellen, is zeker gebaat bij deze cursus."

**Kristien Huybrechts,
pastoraal werkster**

De cursus welsprekendheid start in september en loopt tot eind mei. De cursisten komen de eerste maanden bij elkaar op een vaste locatie. De les begint steeds met een dictie-oefening. Vervolgens gaan de deelnemers met een tekst aan de slag. Die haalt Maarten uit het parochieblad *Kerk & Leven*, waarop hij een abonnement nam. Elke week vind je daar immers drie zondagslezingen met een preek. Ideaal oefenmateriaal! Na Pasen vinden de lessen plaats in de kerkgebouwen waar de cursisten lector of voorganger zijn. "Dan ligt de klemtoon op de toepassing van wat zij leerden, rekening houdend met de galmende geluidsinstallatie", aldus Maarten.

Of Maarten vijf tips kan geven aan de lezers van *Relevant?* Ludiek antwoordt hij: "Volg de cursus bij CCV". Deze vijf woorden tips noemen is wat kort door de bocht, maar Maarten verklaart zijn antwoord door te

"Het is onmogelijk om te leren spreken in de liturgie op één avond. De cursus bracht me niet alleen veel plezier, maar maakte me ook meer zelfzeker. De spanning achter de ambo, die er vroeger was, is verminderd. Ik weet nu beter hoe ik mijn publiek kan boeien."

Hilda Sas, uitvaartvoorganger

verwijzen naar het eigene van elke mens. "Ten eerste spreekt ieder mens op zijn eigen manier. Een tip voor de ene is niet altijd van tel voor een ander. Adviezen zijn dus maatwerk." Daarenboven vat de verhalenverteller tips samen in beeldende taal zoals 'je publiek onder de hoed brengen', waarmee hij bedoelt dat je als spreker je publiek moet omarmen. „In een kerkgebouw is dat niet vanzelfsprekend, maar het kan”, benadrukt hij. Voor een buitenstaander lijkt dat Chinees, maar cursisten leren al doende hoe ze zulke tips in praktijk kunnen brengen. Vaardigheden zijn immers snel uitgelegd, maar het duurt even voor je ze echt onder de knie hebt.

Op 13 september start een nieuwe cursus, een schooljaar lang om de twee weken. Inschrijven vóór eind juni: annemie.bruyland@ccv.be of 03 287 35 86 (CCV in het bisdom Antwerpen), maximum zestien deelnemers. Locatie: in Lier (Gasthuisvest 50) op donderdag van 14 tot 16 uur of in Oostmalle (Dorpsplaats 1) op donderdag van 19.30 tot 21.30 uur.

DOORKIJK

BEZINNING

› Jan Vankeirsbilck

RARE VOGEL

“

“Ze raakten allen vol van de Heilige Geest en begonnen te spreken in vreemde talen, zoals de Geest hun ingaf” (Handelingen 2, 4)

”

God, Heilige Geest,

Tijdens het getijdengebed zie ik vanuit het koorgestoelte je beeltenis hangen tussen God de Zoon en God de Vader. Hoog en veraf onder het baldakijn van het hoogaltaar in de abdijkerk fladder Jij schijnbaar onvermoeibaar als een duif te midden van een stralenkrans waarvan het goud doorheen de eeuwen wat van zijn oorspronkelijke glans en schittering verloren heeft.

Zonder Jou te willen beledigen vind ik dat een bedenkelijke voorstellingswijze. Natuurlijk houdt deze symbolische voorstelling van jouw goddelijke Persoon verband met wat de evangelisten over Jou schrijven bij Jezus' doopsel door Johannes de Doper: “Meteen toen Jezus uit het water kwam, zag Hij de hemel openbreken en de Geest als een duif op zich neerkomen” (Marcus 1, 10). Als ik er de Schrift op nasla, rijmt wat ik over Jou lees nauwelijks met het beeld van een schichtige duif.

Wil mij excuseren dat ik Je tutoyeer. Het lijkt mij vanzelfsprekend dat te doen, want we kennen elkaar heel goed en ondertussen reeds meer dan vijftig jaar. Vanaf mijn doopsel ben Je voortdurend met en in mij aan het werk. Je werd mij en elke mens als levensadem in de neus geblazen. Meer nog, Je woont in mij en in alle mensen die gedoopt zijn.

Kan ik mij Jou moeilijk inbeelden als een duif, toch blijf Je een 'rare vogel'. Ik kan mij van Jou geen voorstelling maken zoals ik dat kan van God als een vader of een moeder of van Jezus als de

Goede Herder. Je bent nergens concreet zichtbaar. Je blijft 'geestig' en ongrijpbaar als lucht, niet te doorvorsen met het menselijke verstand. Toch ben Je onmiskenbaar overal aanwezig en op geheimvolle wijze werkzaam.

Voor de theologiestudenten vergelijk ik Jou wel eens met de *nafte* – West-Vlaams voor benzine – van God. Je bent zijn energie, zijn brandstof, zijn drive, dynamisch en creatief, vluchtig en hoogst ontvlambaar. Al zou ik soms willen dat Je iets uitdrukkelijker uit je pijp zou komen. Soms ben Je te gereserveerd en bescheiden, te zuinig en sober met je energie. Als Jij vuur, licht en warmte bent, steek dan eens opnieuw de fik in die stoffige, grijze en uitgebluste kerkgemeenschap van ons hier in het Westen. Word Je zelf niet triest van zo weinig begeestering? Waar zijn al die jonge mensen die jaarlijks met de Heilige Geest – met Jou – gezalfd worden?

Mijn gebed wil geen jeremiade zijn, maar er is zoveel onmacht om zaken ten goede te veranderen. In het begin was de aarde woest en leeg, maar Jij bracht onmiddellijk de hoopvolle verandering. De eerste dag van de scheppingsweek reeds was er licht. Blijf dat doen, zo maak Je van ons hoopvolle mensen. Een moeilijke en pijnlijke situatie is voor Jou toch nooit uitzichtloos? Soms heb ik de indruk dat Jij er zelfs de voorkeur aan geeft om juist in penibele omstandigheden aan de slag te gaan. Zoals op Golgotha, waar Jezus de geest geeft – hij sterft – maar tegelijk Jou aan de wereld schenkt. Zijn dood betekent voor ons

nieuw leven door de kracht van zijn Geest, dat is door Jou! Of zoals in de bovenzaal op Pinksteren. Formidabel hoe Je die samenhoekkende bange wezels van leerlingen deed ontvlammen en de wijde wereld instuurde om de vreugde van het Evangelie te verkondigen. De omstaanders dachten dat ze dronken waren. Gelijk hadden ze! Jij maakte ze dronken van liefde voor hun Heer en de mensen. Herhaal dat pinksterwonder! Ontvlam in mij, in de medebroeders, in heel de Kerk.

Trouwens, ik heb Je bewonderd bij de keuze van paus Franciscus. Was het lastig werken? De dikke muren van het Vaticaan, de harten van de kardinalen ... Ik hoop dat Je volhoudt. Waai doorheen die boeken vol mufte tradities en inspireer! Het zou Godeklaagd zijn moest de Kerk bij ons verdwijnen omdat tradities belangrijker zijn dan de liefde van God. De Kerk zou meer tot Jou moeten bidden. Ze lijkt Jou soms te vergeten. Nochtans heeft ze alles aan Jou te danken. Sier haar met je vruchten: liefde, vreugde, vrede, vriendelijkheid, goedheid, vertrouwen, geduld en zachtmoedigheid.

Ja, ik weet het. Ik loop te hard van stapel en vraag te veel en te snel. Doe maar zoals Jij denkt dat het best is: niet mijn wil geschiede, maar die van Jou. Amen. Kom, Heilige Geest!

Jan Vankeirsbilck
norbertijn van Averbode

ONZE JONGEREN

Jongerenpastoraal IJD - Antwerpen
ijddantwerpen@ijd.be • 03 454 11 44

MAG HET IETS MEER ZIJN?

Ellen van Opstal (16) uit het vijfde jaar humaniora, is sinds vorig jaar actief in het schoolpastoraal team MAGIS van VITO Hoogstraten. Marjolein Bruyndonckx, medewerkster bij IJD Antwerpen, hoorde haar uit over het wat en het hoe van schoolpastoraal. Ellen verklaart ook wat haar overtuigde om zich te engageren in dit team. Eén element staat als een paal boven water: schoolpastoraal is een taak van leerkrachten én leerlingen.

Marjolein: Waarvoor staat MAGIS?

Ellen: MAGIS is in de eerste plaats een woord dat op zichzelf staat en een eigen betekenis heeft. Het geeft aan dat al wat met geloof en christendom te maken heeft, niet saai hoeft te zijn. Je kunt van die zaken iets 'MAGISch' maken, eenvoudigweg door er anders naar te kijken en er iets 'leuker' van te maken. Van elk moment kun je een 'MAGISch' moment maken.

Nadien hebben we aan elke letter van MAGIS een extra betekenis opgehangen.

M = meer. MAGIS is een Latijns woord en betekent letterlijk 'meer'. Figuurlijk betekent het dat er bij jou iets wordt 'opgewekt'. Op een onverwacht moment gebeurt er iets aan jou.

A = anders. MAGIS wil jou prikkelen om met geloof bezig te zijn. Op een andere manier dan in de klas, bij je thuis ...

G = geloof. De activiteiten van MAGIS willen jou dichter bij je eigen geloof brengen.

I = inspirerend. Door aan de activiteiten van MAGIS deel te nemen, ontdek, leer of ervaar je iets wat je nog niet wist.

S = samen. Samen voor Magis – 'iets meer' en 'iets extra' – zorgen op school.

Marjolein: Vanuit welke inspiratie of motivatie zet jij je in voor MAGIS?

Ellen: In eerste plaats vanuit mijn geloof in God. Bovendien is ons team ook een hele

fijne vriendengroep waarin ik me thuis voel en waarin ik graag mijn beste beentje voorzet.

Marjolein: Wie trekt MAGIS?

Ellen: Er zijn redelijk veel mensen bij MAGIS betrokken, onder meer één van de tuchtprefecten, enkele leerkrachten (én niet enkel leerkrachten godsdienst), de jeugdpastor van Hoogstraten en acht leerlingen. Met dit team bereiken we heel wat leerlingen en leerkrachten. Zo namen er bijna vierhonderd leerlingen en leerkrachten deel aan onze vastenchallenge.

Marjolein: En wat moet ik me voorstellen bij die challenge?

Ellen: We organiseerden deze vastenchallenge in de veertigdagentijd. We daagden leerlingen en leerkrachten van onze school uit om in die tijd iets negatiefs uit hun leven te bannen of te verminderen. Nadien verrasten we hen met een beloning: chocoladen paaseieren.

Marjolein: Wat organiseren jullie nog?

Ellen: Elk jaar organiseren we een gedachtenisviering voor (oud)leerkrachten, directie en leerlingen. Daarin herdenken we wie er tijdens het schooljaar overleden is. Tijdens de opendeurdag later op het jaar zullen we de pop-up-kapel op de speelplaats installeren en iedereen uitnodigen om er een kaarsje te branden. En we hebben nog een aantal leuke ideeën in petto voor het volgend schooljaar. Maar dat verklappen we nu nog lekker niet 😊

Marjolein Bruyndonckx

JEP! GENIETEN – GELOOF – KAMP!

IJD-Jongerenpastoraal biedt in ons bisdom allerlei mooie initiatieven aan voor jongeren vanaf twaalf jaar. Zo organiseren we elk jaar een zomerkamp JEP! voor jongeren tussen twaalf en dertig jaar, waarin genieten en geloof centraal staan.

Het is een week heerlijk kamperen, vol intense momenten in kleine groepen volgens leeftijd. Dan kun je werken aan persoonlijke groei, ontmoeting en engagement, en wordt er uitdrukkelijk tijd gemaakt om je geloof verder te verkennen en verdiepen.

Elke groep jongeren heeft een eigen invalshoek en programma, maar ontmoet elkaar ook regelmatig: om de dag samen te starten, om samen te eten, tijdens een groot spel, een van de vele keuzemomenten en de afsluitende viering.

Op JEP! wil een groep jonge begeleiders een stukje van de blijde boodschap laten zien. Elk op hun manier, vol inspiratie, actie, verhalen, energie, creativiteit, ... geven ze er het beste van zichzelf.

Kortom, de ideale manier om de zomervakantie te starten!

Ontdek meer informatie en schrijf je in op <http://jep.ijd.be>.

READY TO PLAY: MAGNIFIEK

Van 22 tot 27 januari 2019 vinden de Wereldjongerendagen plaats in Panama. Paus Franciscus koos als thema de slotzin uit het roepingsverhaal van Maria: "Ik ben de dienares van de Heer; laat met mij gebeuren wat u gezegd hebt" (Lucas 1, 38). Roeping is ook een van de kernthema's van de jongerensynode van 3 tot 28 oktober in Rome onder het motto 'De jongeren, het geloof en het onderscheiden van de eigen roeping'.

Vanuit IJD-Jongerenpastoraal Vlaanderen willen we tijdens het volgende werkjaar aansluiten bij deze twee belangrijke initiatieven in de wereldkerk waarin jongeren centraal staan. Daarom luidt ons jaarthema: 'Magnifiek', naar het eerste (Latijnse) woord van de lofzang van Maria, het *Magnificat*.

Alle aangesloten groepen bij IJD-Jongerenpastoraal ontvangen binnenkort de nieuwe jaarthema-kraft met tal van werkvormen voor misdienaars, plussers, jongerenpastorale groepen en begeleiders. Wat dacht je van een werkvorm 'Acht sterke Bijbelse vrouwen' of de uitdaging om een Maria-hit te componeren?

Ontdek alle voordelen en sluit je groep aan op <https://www.kerknet.be/ijd-groepen>

ONTDEK DE JEUGD

JONGERENVIERINGEN LIER

Jongerenvieringen Lier organiseert elke eerste zondag van de maand een viering door en voor jongeren in de Heilig Kruiskerk in Lier. Voor de viering komen ze samen voor een catechesemoment, afsluiten doen ze steeds met lekkers.

Info op www.facebook.com/jongerenvieringenlier/

WAS JIJ BIJ 'DE PASSIE'?

➤ *Het passiekruis, dat vanuit leper naar Lier gedragen werd, rust voor het altaar in de Sint-Gummaruskerk in Lier. Mgr. Bonny gaat er voor in de palmzondagviering.*

➤ *De initiatiefnemers van 'De Passie' – Wim Selderslaghs, Filip Ceulemans, Anke Mertens en Kaatje De Meester – heten het publiek welkom. Al sinds het spektakel opgevoerd werd in leper twee jaar geleden zetten ze zich in om van 'De Passie' in Lier een waardige opvolger te maken.*

➤ *Het spektakel krijgt heel wat weerklank in de pers, zowel regionaal als nationaal. Na afloop is het voor journalisten 'vechten' om een interview met de sterrencast.*

➤ *Een blik achter de schermen van 'De Passie'. Meer dan honderd vrijwilligers, zowel jong als oud, worden op 24 maart opgetrommeld om alles vlot te laten verlopen. Dat gaat van toiletten kuisen over lunchpakketten maken voor de artiesten tot het spelen van levende wegwijzer om de 55 'Passiebussen' welkom te heten.*

➤ *Op 24 maart organiseert IJD Jongerenpastoraal Antwerpen ook haar vijfde diocesane Vormelingsdag. Meer dan tweeduizend vormelingen zakken af naar Lier en komen tot de ontdekking dat ze niet alleen staan in hun engagement om deel uit te maken van de katholieke gemeenschap.*

- › Om en bij de achtduizend toeschouwers genieten van het spektakel op een volgepakte Grote Markt in Lier. Helemaal vooraan staan 2.500 vormelingen van ons bisdom, die geregeld van zich laten horen. Als het van hen afhangt, zou het passieverhaal een heel ander verloop kennen.

© Jeroen Vanneste

© Jeroen Vanneste

- › Dries de Bakker, diaken uit ons bisdom, schittert als Petrus.

- › Het talent van Immanuel Boie, de zandkunstenaar, maakt een diepe indruk. Bij elke nieuwe scène in het passieverhaal tekent hij met zijn handen een gepast decor in het zand.

© Jeroen Vanneste

© Jeroen Vanneste

- › In de slotscène verrijst het passiekruis als lichtgevend teken van geloof, hoop en liefde. Na anderhalf uur spektakel keren jong en oud met een warm gevoel huiswaarts. Je kunt het stuk integraal online herbekijken op www.depassie.be.

- › Ann Pira, vooral bekend als Nancy uit 'Thuis', en actrice en zangeres Free Souffriau houden het niet droog tijdens de grote finale van het theaternuiekstuk.

© Jeroen Vanneste

HET VOORVAL UIT HET LEVEN GEGREPEN

Hemelse vrede

Ik had altijd al een lichte verslaving aan 'nieuws' maar ze is pas sedert Donald Trump visceraal geworden. Ik betrap mezelf erop dat ik – bij wijze van ontspanning gezien de vele uren ernstig werk achter mijn pc – zo'n tiental keer per dag op Google driftig drink van de onafgebroken grappen en grollen die een van de machtigste leugenaars op aarde met komische ongeëvenaardheid het zwerk in twittert. Meestal is het lachen tot zelfs gieren geblazen naast natuurlijk een behoorlijke portie meewarigheid om de tragische volkomen immorele keerzijde die er aan die hoogblond gekuifde met zoveel macht zit. Als ie het ooit tot in de hemel schopt zou het me weinig verbazen dat hij tegen God zegt: 'Ik vrees dat Jij op mijn plaats zit!' Met een wereldschouwtooneel boordevol amateuracteurs als Trump, Poetin, Duterte, Erdogan, Kim Jung-un, Orban of Maduro is er op ieder moment voor elk wat wils. En natuurlijk heeft zo'n Trump ook zijn voordelen. De gaten die hij slaat worden naarstig door anderen ingevuld. Het door de VS opgezegd klimaatakkoord, wordt nu door Europa en notoir vervuilend China ingevuld. Ik was afgelopen april in Beijing en heb me uitermate verbaasd over de sorteringsdrang van de Chinezen en de ongemeen strenge milieunormen die ze daar ineens hebben uitgevaardigd. Europa leert door Trump veel meer op eigen benen staan en wellicht heeft de afkeer voor Trump er in Frankrijk ook voor gezorgd dat niet Marine Le Pen maar Macron werd verkozen. Over deze laatste was ik dan weer aangenaam verrast tot zelfs diep onder de indruk. Op mijn hotelkamer in Beijing zag ik op 10 april zijn één uur lange redevoering een dag eerder voor de Franse bisschoppenconferentie waarin hij op meesterlijke wijze de bijdrage van het katholicisme aan de Franse samenleving schetst. Ik vergat daardoor zowaar mijn geplande avondwandeling op het vlakbije Tienanmenplein, het *Plein van de Hemelse Vrede*. Macron verwacht van de Franse katholieken een drievoudig cadeau aan de samenleving: wijsheid,

engagement en vrijmoedigheid van spreken. Hij vindt het hoog tijd dat katholieken hun zelfvertrouwen herwinnen en hij vindt hun stem onontbeerlijk in het maatschappelijke debat. Hij houdt duidelijk niet van een samenleving die alles onder het vloerkleed van de neutraliteit veegt en rekt op een Kerk die de taal van de hoop blijft spreken omdat de taal van de Kerk altijd hoger mikt dan het politiek haalbare. Voor Macron wordt de Kerk te snel herleid tot een moraliserend instituut en te weinig gezien als motor voor het voortdurend menselijk zoeken naar zin. Een Kerk die zich daaruit terugtrekt brengt geen *goed nieuws*, lees 'Evangelië', meer. En terwijl hij in zijn speech geregeld verwees naar de Franse kolonel Arnaud Beltrame die vanuit zijn christen-zijn, zijn leven gaf voor de gijzelaars, kijk ik peinzend over het Tienanmenplein waar in de nacht van 4 op 5 juni 1989 een student van negentien, bekend als *The unknown Tankman*, met zijn eigen lijf een tank tegenhield. Midden alle politieke onvolkomenheid ervoer ik de redevoering van Macron als een moment van hemelse vrede.

Ronald Sledsens

› Ronald Sledsens

relevant

geloof / kerk / mens / maatschappij

Nee, de benaming van de Antwerpse specialiteit 'roggeverdommeke' of 'roggeverdoemeke' heeft niets met vloeken te maken, maar alles met de 'verdoemden' die in het Steen naast de Schelde opgesloten werden. Deze gevangenen kregen vroeger immers bruin roggebrood. Een recept nodig? Het 'Belgisch bakboek', een publicatie van Uitgeverij Kannibaal, biedt handige tips en gouden bakregels. Meer weten? Surf naar www.relevant-bisdomantwerpen.be. Meer info over het boek op www.uitgeverijkannibaal.be.

Volgende keer:

AZIE

www.relevant-bisdomantwerpen.be

